

[Lannung.]

for de to første konventioners vedkommende, og under hensyn til den interesse i spørgsmålet, som Europaforsamlingen gentagne gange har givet udtryk for, samtidig med at man har opfordret til, at sagen tages op i de nationale parlamenter, og det er mit håb, at den nødvendige afklaring snart kan tilvejebringes og eventuelle vanskeligheder overvindes, således at godkendelse kan finde sted også for de to meget vigtige konventioners vedkommende.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Konventionen om fredelig bilæggelse af tvister er for nylig, som jeg tror det ærede medlem selv bemærkede, blevet ratificeret af Norge og Sverige, men de er foreløbig de eneste af underskriverlandene, der har ratificeret. Jeg mener, at den pågældende konvention kan være nyttig i forholdet de europæiske stater imellem, og jeg går ud fra, at regeringen antagelig allerede i løbet af efteråret vil søge det høje tings samtykke til at ratificere denne konvention.

Spørgsmålet om dansk ratifikation af den europæiske bosættelseskonvention, der hidtil alene er blevet ratificeret af Norge, er fortsat genstand for overvejelser i regeringen. Resultatet af disse overvejelser vil afhænge af udfaldet af de undersøgelser, der for tiden foretages af de pågældende interesserede ministerier.

Konventionen om ligestilling af studieperioder ved universiteter og højere læreanstalter er hidtil blevet ratificeret af 6 lande, derunder Norge. Det glæder mig at kunne meddele det ærede medlem, at denne konvention kan ventes ratificeret fra dansk side i løbet af indeværende måned.

Lannung: Jeg takker for svaret.

Jeg vil gerne stille det tillægsspørgsmål til den højtærede stats- og udenrigsminister, om vi tør regne med, at alle nødvendige undersøgelser og overvejelser m. v. af de involverede problemer kan være tilendebragt til efteråret eller deromkring, således at der da kan tages endelig stilling til ratifikationsspørgsmålet, også for så vidt angår bosættelseskonventionen.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Ja, det håber jeg meget.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af tredje behandling af forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret fra 1. april 1957 til 31. marts 1958.

(Foregående del af tredje behandling findes i tidenden sp. 5168, 5199 og 5260).

Forhandlingen genoptoges.

Per Hækkerup: Efter det meget fyldige svar, den højtærede stats- og udenrigsminister gav på ordførertalerne i formiddagsmødet, har jeg for mit vedkommende ikke ret mange bemærkninger, jeg kunne ønske yderligere at knytte til debatten.

Jeg synes, at det var karakteristisk for de taler, som såvel det ærede medlem hr. Erik Eriksen som det ærede medlem hr. Poul Møller holdt, at de ærede medlemmer ikke beskæftigede sig så meget med en kritik af det, der er gennemført af den nuværende regering i den forløbne folketingsamling, men mere beskæftigede sig med noget andet. Når man betænker, hvad man såvel under debatterne for et år siden som under åbningsdebatten beskæftigede sig med, må det erkendes, at de mange vigtige økonomiske spørgsmål, som dengang blev diskuteret med så megen iver, unægtelig indtog en meget beskedent plads i oppositionsordførernes taler her i går.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen gentog ikke sin påstand fra debatten for et år siden om, at regeringen ville være lammet på grund af indbyrdes uenighed. Han modificerede sin betragtning noget, formulerede den i virkeligheden således, at spørgsmålet måtte blive, om ikke regeringen i stigende grad ville vise sig at blive lammet af indbyrdes uenighed. Jeg synes, det var klogt af det ærede medlem at modificere sit synspunkt på den måde i betragtning af, at han ikke var i stand til at øve nogen virkelig kritik mod det omfattende arbejde, der er gennemført i årets løb, og hvis betragtelige resultater han ikke gjorde noget virkeligt forsøg på at afdisputere os.

Jeg kan i og for sig være enig med det ærede medlem hr. Erik Eriksen i hans for-

[Per Hækkerup.]

sigtige vurdering af valutaisituationen. Det er muligt, at vi har det mest glædelige med hensyn til valutaudviklingen bag os. Ingen af os kan jo med blot nogen grad af bestemt-
hed vide, hvorledes vore afsætnings- og indkøbsforhold vil arte sig i den kommende tid. Selv om det er glædeligt, at de tal, vi i går fik over valutabevægelserne i maj måned, fortsat viser en stigning i valuta-
beholdningen, er stigningstempoet dog ned-
sat, og ganske særlig gælder det, at stig-
ningen i sidste halvdel af måneden var
beskeden.

Men hvis det ærede medlem nærer en sådan frygt og usikkerhedsfølelse over for den fremtidige valutaudvikling, må det unægtelig undre, at såvel han som det konservative folkeparti gør sig til tals-
mænd for, at man skal annullere andet år af stabiliseringslånet. Det kan næppe være korrekt at ændre den ret stramme finans-
politik, der har været gennemført, hvis man mener, at valutarisk set gunstige vinde er ved at ændre sig for os, og at vi måske står over for at få et lidt strengere vejrlig.

De bemærkninger, det ærede medlem hr. Erik Eriksen gjorde om, at man måske måtte se med lidt mere betænkelighed på valutaudviklingen, fordi der var sket en ændring i pengepolitikken, som den førtes fra regeringens side, er jo blevet belyst og tilbagevist i den højtærede stats- og uden-
rigsministers bemærkninger om finansmini-
steriets træk på nationalbanken. Jeg synes, jeg dertil kunne ønske at føje, at det ærede medlem tilsyneladende har glemte, at der mellem de 2 perioder, han sammenlignede, nemlig de første 4 måneder i 1957 og de første 4 måneder i 1958, er sket en ændring i den praksis, der findes for finansministe-
riets betaling af refusioner til kommunerne for udgifter på forskellige områder, og at denne ændring må påvirke forskydningerne i de enkelte måneder i statens træk, der jo, som det ærede medlem ved, svinger overordentlig stærkt under påvirkning af likviditetsbehovet i finansministeriet. Derfor ser billedet også noget anderledes ud — som det fremgik af stats- og udenrigs-
ministerens redegørelse — når man medtager maj måned.

Men jeg synes, at man yderligere til det ærede medlems vurdering skulle føje, at der

i april måned i år, som jo i den henseende fremtræder noget ugunstigere end april måned 1957, skete en tilbagebetaling til Den internationale Valutafond af en del af det lån, vi optog i juni måned 1957.

Tilbagebetalingen androg 10 mill. dollars, og det betyder naturligvis, at ligesom vi i 1957 som følge af optagelsen af lånet fik en forskydning på 235 mill. kr. i gunstig retning mellem ministeriet og national-
banken, fik vi nu en ekstraordinær forskyd-
ning i april måned i år på 70 mill. kr. Sammenligningsgrundlaget har efter min opfattelse ikke været tilstrækkeligt belyst af det ærede medlem, og de konklusioner, han drager, er derfor helt uden relation til de bevægelser, der reelt er sket. Der er ikke tale om, at der er sket nogen ændring af den almindelige kurs i vor pengepolitik og vor finanspolitik, tværtimod har finans-
ministeriet i forhold til pengemarkedet og i forhold til nationalbanken i virkeligheden været neutral i det forløbne år, og det svarer mig bekendt til en af de målsæt-
ninger, som de to store oppositionspartier tidligere har stillet for en regerings økono-
miske politik.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Poul Møller, der fremførte en række betragtninger om arbejdsforholdene her i tinget og de lidt nye vaner, vi måske skal tilpasse os som følge af flertalsregeringens dannelse og problemerne omkring samarbejdet mellem partierne, at jeg synes, hans betragtninger var overordentlig interessante, og jeg vil også tro, at vi senere kan få lejlighed til at gå ind i en nærmere drøftelse af de erfaringer, vi måtte have indvundet hidtil; men i beklagelserne over den måde, hvorpå arbejdet er forløbet her i tinget i det sidste år, synes jeg, det er nødvendigt — for at gøre billedet komplet — at sige, at havde oppositionen ikke været så tilbageholdende i udvalgsarbejdet i den første del af folke-
tingsåret, ville arbejdspresset i den sidste del af folketingsåret sikkert ikke have været helt så stærkt, som det nu har vist sig at være. Jeg mener ikke, det fritager os andre for vort ansvar, men jeg synes, at det ærede medlem ligesom underkendte, at også oppo-
sitionen har haft en vis medindflydelse på, hvorledes arbejdet rent faktisk har for-
met sig i folketingets udvalg.

Det efter min opfattelse mest interessante

[Per Hækkerup.]

i de to store oppositionspartiets ordførertaler var, at der i dem ikke lå blot antydningen af en alternativ politik. Jeg kan ikke se, at der i de betragtninger, det ærede medlem hr. Erik Eriksen gjorde gældende, eller i de betragtninger, det ærede medlem hr. Poul Møller fremførte, er trukket en politik op over for befolkningen i Danmark eller over for dette høje ting, der kan stilles op som et modstykke til den politik, regeringen og regeringspartierne har gennemført. Det eneste, jeg havde nær sagt noget spagfærdige forsøg, jeg har kunnet finde, på at trække en sådan alternativ linje op, var det ærede medlem hr. Erik Eriksens bemærkninger omkring besparelserne. Vi er helt enige med det ærede medlem i, at der må udvises den største sparsommelighed med de offentlige midler. Det er imidlertid som så ofte fremhævet i debatter om denne sag overordentlig let at udvise sparsommelighed, så længe man udtaler sig generelt, mens det bliver overordentlig svært, når man kommer til de konkrete tilfælde, at gennemføre en i sig selv virkelig sparsommelig linje.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen opererede i sin tale med et tal på ca. 90 mill. kr., som han sagde at hans parti havde stillet forslag om at spare. Nu fremgår det ikke helt klart, hvilken tidsperiode de 90 mill. kr. refererer til. Hvis det er til 1 års udgifter på statsregnskabet, som andrager godt 5 milliarder kr., er de 90 mill. kr. naturligvis et betragteligt beløb; det er i så fald 2 pct.; men hvis de 90 mill. kr. ikke refererer til et enkelt regnskabsår, men til 2, 3 eller 4 regnskabsår, bliver betydningen unægtelig noget mindre.

Så vidt jeg har kunnet skønne, har det ærede medlems parti stemt imod poster på finanslovsforslaget og tillægsbevillingslovsforslaget for året 1957-58, der svarer ikke til 90 mill. kr., men til 16 mill. kr.; det er et tal, der udgør ca. 3 promille af de samlede udgifter, og så er det efter min opfattelse ikke længere et spørgsmål om en anden

linje i det offentliges udgiftspolitik, så er det et spørgsmål om en vurdering af de mange enkelte poster på budgettet, som såvel regeringen som oppositionspartierne har måttet tage stilling til, og jeg vil da også erindre om, at i den henseende vil oppositionen jo overordentlig let komme til at fremtræde som mere villig til at spare, fordi de besparelser, regeringspartierne ønsker at gennemføre, og som de gennemfører, ikke kommer til at fremtræde på samme måde, fordi de i forvejen er taget i betragtning, når forslagene fremlægges, således at det, der eventuelt bliver tale om fra oppositionens side, bliver at fremsætte — eller gennem sin afstemning tilkendegive — sine ønsker om særlige besparelser derudover.

Men nu er det således, hvis jeg ikke har misforstået det ærede medlem, at hans parti ikke blot har stemt for besparelser på 16 mill. kr. på budgettet for 1957-58, men derudover har stillet forslag om at forøge statens udgifter med 20 mill. kr. på samme budget, nemlig ved at forøge kommunernes andel i motorafgifterne. Hvis altså det høje ting havde fulgt partiet venstre og det ærede medlem hr. Erik Eriksen ved disse stemmeafgivelser, ville vi ikke have fået besparelser på 90 mill. kr., som det ærede medlem talte om. Så ville vi have fået en forøgelse af udgifterne for statens vedkommende med 4 mill. kr., og talen kan derfor ikke tages som udtryk for en principielt anden linje med hensyn til statens udgiftspolitik. Og dette var oppositionens eneste forsøg på et selvstændigt bidrag til en anden politik, som jeg kunne øjne i det ærede medlems tale.

Må jeg endelig gøre den bemærkning til det ærede medlem hr. Poul Møller, at jeg synes, hans betragtninger omkring markedsplanerne var interessante. Det ærede medlem sagde — og det var jeg for mit vedkommende glad for — at han og hans parti gav hel og fuld tilslutning til arbejdet med det europæiske frihandelsområdes realisering, og så tilføjede han, at han i denne uklare situation troede, det ville være rigtigt, om

[Per Hækkerup.]

vi søgte at fremskynde de nordiske forhandlinger, således at en nordisk toldunion så omgående som muligt i hvert fald kunne blive det sikre resultat, ligegyldigt hvordan det går ude i Europa.

Jeg er enig med det ærede medlem i det ønskelige i, at vi fortsætter bestræbelserne for at nå frem til gennemførelsen af et nordisk fællesmarked. Vi skal nu i august måned i Nordisk Råds økonomiske udvalg diskutere disse problemer, og vi skal igen på Nordisk Råds møde i oktober måned tage stilling til spørgsmålene, og jeg håber, at vi ved disse lejligheder, uanset at vi ikke på det tidspunkt kan forvente at have en afklaring i forhandlingerne omkring frihandelsområdet, alligevel vil være i stand til at nå et væsentligt skridt videre med hensyn til det nordiske fællesmarked. Jeg håber især, at den forståelse, som det ærede medlem hr. Poul Møller har givet udtryk for her i salen, vil finde genklang hos hans norske partifæller, når problemet bliver diskuteret i det norske storting.

Jeg vil imidlertid gerne spørge det ærede medlem, når han formulerede det på den måde, om jeg kan forstå hans bemærkninger sådan, at vi måtte fremskynde forhandlingerne, således at en nordisk toldunion kunne blive det sikre resultat, ligegyldigt hvordan det går i Europa, og om jeg skal forstå det ærede medlem således, at han dermed mener, at vi skal nå frem til en afgørelse af stillingen med hensyn til en nordisk toldunion, inden vi har nået den fornødne afklaring med hensyn til de europæiske forhandlinger. I så fald vil det ærede medlems synspunkt formentlig adskille sig væsentligt fra det ærede medlem hr. Erik Eriksens.

Erik Eriksen: Efter at den højtærede statsminister nu har svaret og uddelt karakterer, må jeg måske også gøre et par bemærkninger.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup omtalte, at jeg jo ikke havde sagt noget om eller gentaget i år, at regeringen var lammet på grund af indbyrdes uenighed. Nej, men tankegangen er for så vidt den samme i år som sidste år. Det fremgik jo også af, hvad jeg sagde i går, idet jeg pegede meget ud-

førligt netop på de store områder, der ikke var taget op til løsning på lovgivningsmæssig basis, skønt dette var bebudet i statsministerens redegørelse til tinget, da vi samledes i oktober. Hvad angår det ærede medlems udtalelser om valutaudviklingen og hans bekymringer i så henseende, falder de jo sammen med, hvad jeg sagde i går. Og med hensyn til hvad det ærede medlem så videre udviklede vedrørende tvangslånet eller stabiliseringslånet, kan jeg ligeledes ganske henvise til, hvad jeg også fremførte i min tale i går.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup var i sit første indlæg inde på stagnationen i investeringerne — jeg fik ikke tid til at svare på det i går — og brugte udtrykket, at man her sporede en svag nedadgående tendens. Så vidt jeg kan se, er det desværre mere end en nedadgående tendens, der er tale om, og det gør et vist indtryk, fordi vi er inde i en periode, hvor der som aldrig før vil blive brug for investering; men de investeringer, der er foretaget i disse år, er slet ikke af en størrelse, der svarer til de krav, der må stilles for at åbne de ekspansionsmuligheder, som det ærede medlem også talte om i går. Investeringen er ikke sådan, at den åbner disse ekspansionsmuligheder for dansk produktion og beskæftigelse, og gang på gang møder vi da også den udtalelse fra erhvervslivets ledende folk, at det ser trist ud for os, når vi sammenholder den hjemlige udvikling med forholdene i Vesteuropa i øvrigt. Det er mit indtryk, at Danmark på næsten ethvert punkt, det være sig produktion, investering og beskæftigelse, ligger dårligt placeret i forhold til de lande, vi naturligt sammenligner os med. Det er en fortsat kedelig udvikling, så vidt jeg kan skønne. Når jeg tager et vist forbehold i denne vurdering, skyldes det, at regeringen har ændret både produktionsstatistikken og tallene for engrosprisindeksen, således at det ikke er muligt at sammenligne med tiden forud for 1955 og med andre lande, der i reglen anvender det internationale basisår 1953.

Jeg vil derfor benytte lejligheden til at henstille til regeringen, at den tager initiativet til at muliggøre en sådan sammenligning i hvert fald tilbage til 1953. Hvis det ikke sker, kan det meget let komme til at

[Erik Eriksen.]

se ud, som om man bevidst ønsker at hindre en sådan sammenligning, og det kan hverken regeringen eller vi andre være tjent med.

Må jeg endvidere til det ærede medlem hr. Per Hækkerup, der nu i sin tale var inde på, at besparelser var noget, der var svært i konkrete tilfælde, sige, at det er rigtigt, men det er også rigtigt, som jeg sagde i går, at venstre på finansloven, tillægsbevillingsloven og aktstykkerne har stemt imod bevillinger til et par og halvfems mill. kr., og jeg skal oplyse, hvilke områder det drejer sig om, så kan det ærede medlem jo selv se efter.

Det drejer sig om mødrehjælpsinstitutionen, videnskabelige publikationer, bilfærgen Århus-Kalundborg — altså den del af udgiften, der er ansat til i år — læringes befordring, møblering af udvalgs- og presseværrelset i Paris, konsulatet i Leopoldville, seminariet i Lyngby, udvidelse af boligstøtteloven — altså Lindøværket — sekretæren for ministeren uden portefølje, det humanistiske udvalg for Grønland, provinsorkestrene, den nye hovedbygning og forpladsen til Kastrup lufthavn — også her er alene tale om det beløb, der anvendes i år — Dalstrup plejehjem, Jonstrup seminarium, SASs hotel i Grønland, udvidelse af Københavns tandlægehøjskole. Hertil kunne jeg så føje bl. a. udgiften til Rødby-Femernruten, som er på ca. 100 mill. kr.; her var der alene på det ændringsforslag, som venstre og de konservative stillede og fik forkastet, tale om et beløb på ca. 5½ mill. kr. Af tidsmæssige grunde vil jeg nødigt fremkomme med de enkelte tal, men nu kan det ærede medlem selv regne efter, og så skal han se, at han kommer til det beløb, jeg har nævnt.

Den højtærede statsminister omtalte markedsplanerne og understregede herunder, at vi ikke skulle opgive håbet om at finde en acceptabel løsning gennem et frihandelsområde, og det er vel, hvad vi alle håber. Men vi anlægger altså tilsyneladende forskellige vurderinger af mulighederne for et sådant frit handelsområdes gennemførelse; og lægger man mærke til den trang, man sporer hos visse industrier til at søge syd for grænsen, ser man også dér et udtryk for den tvivl, jeg giver udtryk for. Det er derfor jeg siger, at realitetsforhandlinger

eller realitetsundersøgelser er så vigtige. Det er åbenlyst, at den højtærede minister for udenrigsøkonomi søger at holde alle døre åbne — som statsministeren udtrykte sig. Det anerkender jeg fuldt ud, det er meget afgørende, at intet bliver forsømt. Men det, jeg gerne vil understrege, er, at jeg meget kunne have ønsket, at regeringen i dag havde sagt: vi har undersøgt konkret betingelserne for at kunne deltage i konferencen i Stresa, og betingelserne er de og de. Jeg mener, at det ikke mindst af hensyn til erhvervslivet var rart, at noget større klarhed var tilvejebragt.

Jeg kommer så her til en bemærkning til det ærede medlem hr. Helge Madsen. Jeg skal ikke sige meget til ham, hans indlæg talte jo i virkeligheden for sig selv. Det ærede medlem glædede sig over den gallupundersøgelse, der var foretaget; jeg holdt mig i min tale til tallene fra kommunevalgené, og de er vel egentlig nok så solide at gå ud fra, når vi drøfter disse ting, men det skal jeg lade ligge. Det ærede medlem nævnte i sit indlæg også det notat, vi modtog i går om den statsfinansielle stilling i 1958-59, og han kaldte det for rettelser til den økonomiske årsoversigt. Må jeg således foranlediget sige, at af denne oversigt over den statsfinansielle stilling fremgår, at den balance i statsfinanserne, som meddeltes tinget gennem årsoversigten for et par måneder siden, nu er forskubbet — for at sige det på den måde. Jeg må også sige, at jeg tror, dette undrer mange af os, så meget mere som den højtærede finansminister i forbindelse med behandlingen af de nylig vedtagne lønningslove i det derom nedsatte folketingsudvalg — således er det refereret for mig, jeg var jo ikke selv medlem — som begrundelse for folketingets tiltrædelse fremhævede, at statsfinanserne i hvert fald ikke i de sidste 12 år havde været så gunstige som netop nu, og at der efter hans opfattelse ikke var grund til økonomiske betænkeligheder ved disse loves gennemførelse.

Må jeg yderligere i denne forbindelse sige, at den højtærede finansminister på grundlag af venstres ordførers forespørgsel her i tinget udtrykkelig ved første behandling udtalte — det findes på sp. 4105 i Folketingstidende —:

„det er vel også dette beløb,“

[Erik Eriksen.]

— altså halvparten af de 140 mill. kr. — „man har skønnet og håbet der skulle være dækning for inden for den bestående finanslov, således at merudgiften drejer sig om den anden halvdel.“

Det var den højtærede finansministers orientering til folketinget, men nu viser den den sig altså ikke at være rigtig. I den ny årsoversigt opererer man med en ny post, som hedder lønforhøjelser, på i alt 145 mill. kr. Må jeg have lov til at spørge: hvorledes er dette muligt, når finansministeren har meddelt tinget, at der for halvdelen af dette beløbs vedkommende var skaffet dækning i den vedtagne finanslov? Dette sidste var da også naturligt, for det var i hvert fald de merudgifter, som efter forhøjelsen af de gamle lønportioner under alle omstændigheder ville være kommet. Derfor spørger jeg, hvorledes det er muligt, at finansministeren med så få dages mellemrum giver folketinget en så forskelligartet orientering. Jeg ved ikke, om det ærede medlem hr. Helge Madsen ved at fremdrage denne sag har villet undergrave den tillid, folketinget nødvendigvis må nære til en finansminister, når han giver sådanne oplysninger.

Jeg vender mig så igen til den højtærede statsministers udtalelser i dag. Jeg vil gerne sige til statsministeren vedrørende forsvarsordningen, at jeg virkelig længe har ønsket en åben debat, og jeg må indrømme, at dette ønske voksede sig stærkere, efter at den højtærede landbrugsminister havde holdt sin tale i Ringsted sidste år. Jeg vil sige til den højtærede statsminister, at jeg ser aldeles ikke bort fra økonomiske hensyn; men den måde, hvorpå den høje regering griber denne sag an, er efter min opfattelse forkert, og det må skyldes en indre strid i regeringen. Tænk — det må da de radikale kunne forstå — om J. C. Christensen 1908-09 havde måttet meddele, at han ikke var i stand til at indtage noget selvstændigt standpunkt på dette område. Nu nævnede den højtærede minister som sagt økonomiske hensyn. Det tager vi alle sammen. Jeg vil for resten gerne i denne forbindelse tilføje, at jeg rent personlig ikke ville vige tilbage for noget større udgifter, dersom tjenestetiden til gengæld kunne nedsættes tilsvarende, men som sagt, lad os prøve at få en åben drøftelse af disse ting.

Så vidt jeg kan skønne efter debatten her i tinget, er der slet ikke enighed inden for regeringen og dens egen kreds. Enhver, der i går hørte det ærede medlem hr. A. C. Normanns tale, havde let ved at høre, i hvilket afsnit det ærede medlem havde hjertet med; det var i omtalen af forsvars- og udenrigspolitiske problemer og hans partis stilling hertil. Prøv engang at sammenholde den tale med den, den højtærede statsminister holdt i Ålborg den 1. maj, eller det, statsministeren svarede det ærede medlem hr. A. C. Normann i dag. Vi hørte altså i går det store afsnit af det ærede medlem hr. A. C. Normanns tale og alle de betragtninger og henstillinger, det ærede medlem fremkom med, og hvad svarede den højtærede statsminister så i dag? Han svarede — jeg synes, det skal gentages —:

„I anledning af det ærede medlem hr. A. C. Normanns udtalelser om Tysklands eventuelle oprustning med atomvåben skal jeg henvisse til mine tidligere offentlige udtalelser herom. Vi har taget vort eget særlige standpunkt inden for NATO, hvad Danmarks stilling angår, og vi må på samme måde respektere andre landes afgørelser.“
Så har det ærede medlem hr. A. C. Normann fået svar, men det var ikke det svar, det ærede medlem ønskede.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann var i går inde på betragtninger over selvbestemmelsesret og atombevæbning — det var Vesttyskland, det ærede medlem i den forbindelse talte om — og mente, at det var muligt for os at tage affære i NATOs råd, uden at der dog naturligvis formelt kunne blive tale om noget veto. Men det bliver mere interessant. Også i det radikale landsmødes udtalelse hedder det, at man opfordrer til afvisning af Vesttysklands atomoprustning. Dette er på en måde ikke noget nyt. Kravet om, at Danmark i NATO skal støtte bestræbelserne for en afvisning af Vesttysklands oprustning på dette område, er bl. a. fremført af en kreds af 36 intellektuelle, altså disse intellektuelle, der på en måde adskiller sig både fra den højtærede statsminister og undertegnede. Det er dette krav, der nu har fået tilslutning fra den radikale ordfører, fra de radikale ministre, fra den radikale folketingsgruppe, og svaret herpå, som jeg nævnede før, har den højtærede statsminister givet i dag.

[Erik Eriksen.]

Nu kan det måske rent tidsmæssigt være vanskeligt at komme ind på det, og jeg skal nøjes med at henvise til referatet i dagbladet Politiken for den 2. maj. Der er den højtærede statsministers nejtale til det radikale parti meget klart refereret. Det kan kun læses som et absolut nej og en bestemt afvisning af opfordringen til at bringe spørgsmålet om Vesttysklands atombevæbning frem i NATO. Dette nej er altså gentaget i dag. Har jeg så ikke lov at sige, at på et centralt område, et meget centralt område, er der inden for vor regering, der er en NATO-regering, meget tydeligt divergerende opfattelser? Jeg kan sige det på den måde, at uenheden lyser spritklart ud af hvert eneste ord, der er fremkommet under debatten og i den højtærede statsministers udtalelser.

Jeg fremkom i går med nogle udtalelser, hvori jeg bebrejdede den høje regering og statsministeren, at der var lagt et vist pres på arbejdsgiverne, og at der, om jeg så må sige, var handlet med landbrugets arbejdsgiverforening. Den højtærede statsminister sagde nu til mig, at dette var agitation og propaganda. Det vil ministeren få svært ved at få medhold i inden for erhvervet. Jeg har kun mine oplysninger fra pressen. Den højtærede statsminister har ikke informeret mig om, hvad han har foretaget sig i disse forhandlinger, men jeg citerede jo i går, hvad den højtærede fiskeriminister havde skrevet, og noget bedre sandhedsvidne kan jeg ikke få. Jeg vil imidlertid gerne sige, at dette, at statsmagten skal kompensere forligsydelser parterne imellem, er nu ikke godt, og jeg finder det fortsat meget uheldigt, for ikke at sige uforsvarligt. Det kan føre ud i helt uholdbare tilstande, ja, det kan føre til en planøkonomi, som selv en socialdemokratisk regering efter min opfattelse ikke kan holde til. Der er jo ingen tvivl om, at hvis vi også har en socialdemokratisk regering om 3 år — så er det i den forbindelse ligegyldigt, om den til den tid direkte eller indirekte har støtte af det radikale venstre og retsforbundet — vil betrængte erhverv blive udsat for at skulle yde lønforbedringer eller andre forbedringer mod kompensation i form af prisstøtte eller lignende, og det er da naturligt, at det vil gælde både for landbruget og for industrien.

Det kan ikke siges for tydeligt, at en sådan politik beror på en fundamental fejlurdering af, hvad der i det hele taget er økonomisk muligt. Ligegyldigt hvor man vender blikket hen, møder man jo udsigterne til en hårdere konkurrence. Det er i sig selv alvorligt nok, som jeg allerede har påpeget det, at vore investeringer er så små — for små. Kommer dertil endvidere, at vi som kompensation i større omfang skal yde statsstøtte til betrængte, fordi de får deres omkostningsniveau forhøjet, ja, så vil hele vor økonomi bryde sammen.

Nu ved jeg jo godt, at det ikke kan gøre større indtryk på den højtærede statsminister, hvad jeg siger om disse ting, men det er så ofte sådan, at når jeg har noget, jeg lægger megen vægt på, søger jeg bistand hos min nære ven fra gamle dage, den højtærede økonomiminister. Den højtærede økonomiminister hr. Bertel Dahlgaard sagde om lignende forhold i folketingssamlingen 1955-56 under første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om toldafgifterne m. m. følgende — det står på sp. 2433 i Folketingstidende 1955-56 —:

„I alt, hvad vi foretager os, må vi have for øje, at det afgørende for et land med en så vældig udenrigshandel som Danmarks er, at vi opretholder vor konkurrenceevne udadtil.

Vi kan ikke bygge vor fremtid på, at organisationers og andres særinteresser i afgørende grad bestemmer omkostningsniveauet, og at man derefter forlanger, at staten, folketings, gennem toldbeskyttelse og restriktioner skal sikre rentabiliteten.“

(Økonomiministeren [Bertel Dahlgaard]: Det er da rigtigt!). Det er fuldstændig rigtigt, og jeg fremdrager det, for at også den højtærede statsminister kan tage det til efterretning. Men så vidt jeg forstår, er det ikke helt den tale, den højtærede økonomiminister har holdt i ministermøderne. Hvis den højtærede minister har holdt den tale dér, så er hans indflydelse ikke så stor, som jeg havde regnet med. Jeg ville altså med dette sige, at så vidt jeg kan se, er det helt udelukket, at vi ret længe kan gå og yde tilskud til hinanden, og det vil efter min bestemte opfattelse i særlig grad gælde, efterhånden som markedsplanerne bliver ført ud i livet.

[Erik Eriksen.]

Den højtærede statsministers udtalelser om min stilling til arbejderne forbavsede mig, men jeg forstår på den højtærede minister, at der her er tale om et ømtåligt område. Den højtærede minister har ganske sikkert som vi andre lagt mærke til, at der er et vist opbrud inden for arbejdernes kreds. Vi er inden for vore rækker mange, der hver dag får beviser for, at arbejderne føler sig utrygge ved udviklingen; der er vel heller ingen, der mere end arbejderne er interesseret i en udvikling, der sikrer stabilitet i beskæftigelse og produktion, og jeg tror, at man er ved at blive ængstelig for, at stabiliteten, konkurrenceevnen, er på retur. For øvrigt skal jeg kun sige til den højtærede minister, at jeg egentlig har en anelse om, at min forbindelse med den jævne, praktiske arbejder måske meget vel kan sættes side om side med den højtærede statsministers. (*Munterhed*). Ja, jeg hører jo latter fra de socialdemokratiske bænke, men jeg konstaterer da, at den ikke kommer fra den jævne arbejder. (*Munterhed*).

Den højtærede statsminister var i øvrigt inde på landbrugets problemer og spurgte, hvilken helhedsløsning der var tænkt på. Jeg må have lov til at sige, at jeg synes, det fremgår klart af den sidste tids debat. Det ærede medlem hr. Sønderup var stærkt inde på ejendomsbeskatningen ved landbrugslovenes behandling, og jeg ved, at vi mødte en kategorisk afvisning af oppositionens synspunkter, da vi behandlede disse ting i udvalget. Der var overhovedet ikke forståelse hos regeringen eller regeringspartierne for det synspunkt, at skattebyrden måtte søges placeret, hvor indtægterne er.

Jeg vil også nævne vort ønske om et fornuftigt pristalsystem. Det vil i min mund betyde — det vil jeg gerne sige — et pristalsystem, hvori skatter og afgifter så vidt muligt ikke indgår. Nu må vi nøjes med at notere, at den højtærede finansminister har fået den opgave at se på, hvorledes dette kan løses, men det er også nødvendigt, for heller ikke den højtærede statsminister tør formentlig hævde, at vi i det lange løb kan fortsætte en udvikling med stigende omkostninger. Vi bliver nødt til at beskæftige os med en sænkning af omkostningsniveauet. Hvis ikke det sker,

skal der ikke store spådomsevner til at pege på, at eksportproduktionen kommer i klemme, og hvis den kommer i klemme, kommer arbejderne også i klemme, således som vort lands struktur er.

Endelig har jeg et par bemærkninger til den højtærede stats- og udenrigsminister, som fremdrog, hvad jeg havde sagt om statens mellemværende med nationalbanken. Ministeren fandt det tilfredsstillende, at statens nettogæld kun var steget med 240 mill. kr. mere i de første 5 måneder i år end i samme tidsrum sidste år. Jeg kan ikke se noget tilfredsstillende i så stor en gældsforøgelse; selv med de her nævnte ekstraordinære udgifter — og der var måske andre tilsvarende sidste år — er statens gæld til nationalbanken steget, så vidt jeg kan se, med 145 mill. kr. mere end sidste år, og det er efter min mening et for stort beløb. Jeg finder i denne forbindelse grund til at fremhæve, at ligesom i 1953-54 skyldes en væsentlig del af dette overtræk, at obligationssalget er gået væsentligt ned. Det dækker langtfra de beløb, der skal bruges til indfrielse af forfaldne statslån, og jeg havde ellers forstået, at der så nogenlunde skulle være balance mellem disse poster.

Dernæst skal jeg blot med få ord som svar på stats- og udenrigsministerens udtalelser til oppositionen — for øvrigt gentaget af det ærede medlem hr. Per Hækkerup — sige, at når man hævder, at også oppositionen i meget høj grad har ansvaret, er dette temmelig intetsigende. Sådan som slutspurten har været, har den været værre end nogen sinde, det vil alle indrømme. Men det, der, synes jeg, fortjener at fremhæves, er dette, at vi nu har en flertalsregering, som skulle have langt, langt lettere end en mindretalsregering ved at tilrettelægge lovgivningsarbejdet ordentligt og forsvarligt. Jeg kan sige, at lovforslaget om egnsudvikling, dets behandling og dets gang gennem tinget i så henseende er et skoleeksempel.

Poul Møller: Det er altid svært at gøre alle tilfreds, og det er vel således med disse politiske ordførertaler, at de ikke skal gøre modparten tilfreds. Nu raillerede det ærede medlem hr. Per Hækkerup i dag over, at oppositionen ikke kritiserede nok; det var karakteristisk for dens indlæg, at der ikke

[Poul Møller.]

var kritik nok mod regeringen; det var en lam opposition, som både det ærede medlem hr. Erik Eriksen og jeg havde præsteret. Lad os tænke os, at vi i stedet punkt for punkt havde gennemkritiseret regeringen; så ville det ærede medlem sikkert have sagt: dér kan man se, de kan kun kritisere; men kan de andet, kan de gøre det bedre, kan de anvise andre veje? Sådan er jo vilkårene i den politiske debat, og jeg tror i hvert fald, det ærede medlem vil indrømme mig, at jeg har ret i at sige, at jeg ikke giver så farlig meget for, at han ikke har fået kritik nok. Vi kunne godt have gentaget hele den kritik, vi fra lovforslag til lovforslag, under behandlingen af skoleloven, loven om grundstigningsskyld, lovforslaget om egnsudvikling o. s. v., fremførte — alle de lovforslag, vi har været uenige med regeringen i — men tjener det noget formål? Jeg går ud fra, at det ærede medlem kan læse i Folketingstidende, hvad vi har sagt derom, og jeg går ud fra, at vælgerne, landets befolkning, for længst har gjort sig bekendt med vore synspunkter.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup sagde, at hvis der var frygt for, at valutabalancen skulle forringes — idet han henviste til de tal, der i dag er offentliggjort — så understregede det det urimelige i at opheve tvangslånet. Det kan man se forskelligt på, og det er det, vi har prøvet på at fremhæve de gange, vi diskuterede tvangslånet. Hvis valutabalancen nu kommer ud for vanskeligheder igen, er det ikke som følge af en inflation, det er ikke som følge af prisstigninger, det er som følge af en depression, der i begyndelsen har været til fordel for Danmark, men derefter er slået over og bliver til ulempe for os, fordi det er vore eksportpriser og vore fragttindtægter, der i næste omgang bliver ramt, og i den situation er det efter min opfattelse spørgsmålet, om det har nogen Zweck at opsure 200 mill. kr. hos befolkningen, at fjerne dem fra befolkningens drivkraft, dens produktionssevne, dens mulighed for at fremskaffe og fremstille varer, der kan sælges til udlandet. Vi tror ikke på det.

Man har talt så meget om — og det ved jeg er gået ind i den socialdemokratiske teori for politik — en konjunkturudjævning politik; men er det ikke det, vi har

oplevet i denne vinter, at socialdemokratiet og regeringen er kommet til den erkendelse, at den konjunkturudjævning politik skal føres på den måde, at vi altid skal have overskud på vort statsbudget, at vi altid skal have dækket finansieringsbehovet delvis gennem skatter og afgifter, altid skal opkræve større skatter og afgifter, end vi skal bruge; ligegyldigt om konjunkturerne går op eller ned? Men hvilken konjunkturudjævning er der i denne politik? Det er simpelt hen en politik, der sværger til, at skatter og afgifter og statsstyre er den eneste vej, hvorigennem man kan holde befolkningen i ave og sikre, at dens forbrug bliver så lille som muligt, og derved få valutabalancen til at holde. Skulle der vise sig vanskeligheder, må regeringen så handle som de planøkonomer og statsøkonomer, de er. Jeg tror, man skal betænke, at tvangslånet ikke er og i den nuværende økonomiske situation ikke kan være en valutafremmende foranstaltning.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup talte om tingets arbejdsform, og jeg var glad for, at han gjorde nogle bemærkninger om, at han ville til at arbejde på dette problem. Han sagde imidlertid, at det hele, eller i hvert fald en del af problemet, kunne have været løst, hvis oppositionen ikke havde været så tilbageholdende i første del af dette folketingsår. Se, nu er det således, at af de 148 lovforslag, der er fremsat i denne folketingsperiode, fik vi kun de 60 før jul; regeringen havde ikke fået forberedt mere til fremsættelse end disse 60 lovforslag. Vi fik derefter 31 i perioden fra jul frem til kommunevalgferien — så vidt jeg husker den 22. februar. Efter kommunevalgferien har vi fået forelagt 57 lovforslag, og i den periode, hvor vi har behandlet disse, har vi samtidig haft en ferie på små 3 uger som følge af, at vort hus skulle udlånes til regeringen. Mon dog ikke dette giver et klart billede af, at således som arbejdet har været lagt til rette, kan man ikke bebrejde oppositionen noget.

Så sagde det ærede medlem hr. Per Hækkerup, at der ikke har været antydning af alternativ i oppositionens taler. Nu er det sådan, at hvis man ikke vil høre, hvad der bliver sagt, hvis man vil vende det døve øre til, så hverken hører eller finder man noget alternativ, men hvis det ærede med-

[Poul Møller.]

lem havde hørt efter, ville han dog være blevet klar over, at der blev sagt mere om boligstøttelovgivningen, om vor hensigt med byggelovgivningen, i oppositionens taler, end der blev sagt i hans tale, at der blev sagt mere om vore ønsker med hensyn til skattelovgivningen, end der blev sagt i regeringspartiernes taler, at vi sagde mere om den sociale lovgivning, at det stod mere tydeligt og klart, hvad vi ville i forsvarspolitikken, end det gjorde i regeringens taler, at det stod ganske klart, at vi mente, man måtte rejse problemet om arbejdsmarkedets forhandlingsmuligheder igen, medens det blev afvist af regeringen.

Ser man folketingsåret igennem, kan det ærede medlem heller ikke påstå, at der ikke har været nogen alternativ politik. Vi kunne nævne punkt for punkt, hvor der har været opstillet en alternativ politik, og her kan jeg f. eks. fremdrage vort eget forslag til folketingsbeslutning vedrørende skolelovgivningen, men man fastholder bare sin påstand om, at der ikke er noget alternativ. Vi har haft en politik på alle de områder, hvor regeringen i virkeligheden ikke har nogen, og dér, hvor man må vente på regeringens politik, har vi formuleret vor politik.

Hvad det nordiske økonomiske samarbejde angår, har jeg den opfattelse, at vi nu kan komme ind i en mellemfase som følge af det, der sker i Frankrig. Det var det, jeg sagde i går. Skulle det betyde, at der kommer en pause i de europæiske forhandlinger og de seks' union kommer til at kæntré, før den er blevet realiseret, skulle vi i hvert fald ikke lade Norden kæntré; så skulle vi bruge denne mellemfase til at sikre os, som jeg sagde, at vi, hvis der ikke kommer noget ud af det europæiske, har det nordiske, og så kan det leve videre. Jeg vil dog tro, at det ikke skulle være nogen ganske umulig opgave at forhandle os til rette og få det nordiske samarbejde formuleret sådan, at vi kan få arrangeret tilslutning til de europæiske samarbejdsformer, også en eventuel europæisk union. Det er dette sigte, vi må tage.

Om vi så skal udskyde planernes ikrafttræden, til vi har set, hvordan det går med det andet, er det muligt det ærede medlem har ret i, men for mig er det aldeles givet,

at hvis vi nu opgiver det nordiske, fordi der ikke sker noget med det europæiske, kommer vi aldrig nogen vegne, for der vil altid være politiske vanskeligheder i et eller andet land, som kan gøre, at man må suspendere forhandlingerne.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup var meget venlig over for statsministerens tale. Det kunne man også nok vente. Det ærede medlem syntes, det var en meget fyldig besvarelse, statsministeren havde givet; jeg havde egentlig nærmest tænkt mig at ville sige, det var en noget mager besvarelse, men sådan kan man altså se forskelligt på det. Lad mig derfor prøve på at finde nogle andre adjektiver til at karakterisere den.

Det var en rund tale, en blød tale og derfor en bred tale. Jeg tror, man må sige, at rund og blød og bred heller ikke er noget helt usædvanligt, når statsministeren besvarer spørgsmål. Ikke for ingenting er han tillige udenrigsminister, og som sådan skal man have et vist diplomatisk snilde, idet man skal prøve at udtale sig således, at man ikke er bundet af noget som helst senere. (*Stats- og udenrigsministeren* [H. C. Hansen]: Det gælder på mange områder!). Ja, det gælder på mange områder; jeg tror i hvert fald, statsministeren gør, hvad han kan for at efterleve denne diplomatiske grundsætning.

Det forekommer mig, at det må blive meget vanskeligt at forene statsministerens udtalelser om udenrigs- og forsvarspolitikken med den tale, som det ærede medlem hr. A. C. Normann holdt i går. Jeg synes, der var en så afgrundsdyb forskel på de to taler, at man næsten ikke kan forstå, at de begge to kommer fra regeringspartier. Vi har talt om, hvorvidt årsagen til den franske katastrofe var, at man ikke kunne handle inden for regeringerne, fordi disse flertalsregeringer, der var sammensat af flere partier, ikke kunne finde frem til en fælles politik dér, hvor det virkelig krævedes, men jeg tror ikke, at der i Frankrig i de 12 år, der er gået, har været en regering, hvor partierne har set så uens på landets udenrigspolitik, som det ærede medlem hr. A. C. Normann og den danske statsminister gør det. Jeg tror ikke, vi kan finde noget eksempel på en sådan uenighed inden for en regerings rammer om et lands udenrigspolitik, som vi ser her. Lad mig f. eks. nævne, hvad det ærede medlem hr. Erik

[Poul Møller.]

Eriksen også omtalte, statsministerens den 1. maj offentligt fremsatte erklæringer om de tyske atomvåben og deroverfor det ærede medlem hr. A. C. Normanns krav om, at Danmark skulle forhindre Tyskland i at få atomvåben. Det tør dog siges at være en i et vigtigt udenrigspolitisk spørgsmål vældig forskel.

Det er i sig selv ganske interessant, at det radikale venstre er kommet dertil, at Danmark skal blande sig i andre landes forhold. Jeg tror nok, det ligger meget langt fra den traditionelle radikale udenrigspolitik, som vi kender fra P. Munchs og andres tid, men nu er de radikale altså kommet dertil, at de vil være aktive i udenrigspolitikken, ikke blot have, at andre skal stille krav til én selv, som man selvfølgelig ikke vil opfylde, da man vil være nationalt egoistisk og afvise andres krav til én selv, undtagen når de bliver fremført med magt, vold og kraft. Nu vil man også stille krav til andre lande og mener, at NATO-alliancen berettiger Danmark til at stille sådanne krav og bestemme, hvad de andre lande må gøre og ikke gøre, samtidig med at man ikke selv ønsker at gøre noget som helst.

Det kunne være interessant for det høje ting at få at vide, inden vi skilles, om de radikale ministre er dækket af deres ordfører her i tinget, det ærede medlem hr. A. C. Normann, eller af deres regerings ordfører, den højtærede statsminister. Hvem af de to ærede talere dækker den opfattelse, som er de radikale ministres? Hvis de radikale ministre har den samme opfattelse som stats- og udenrigsministeren, den opfattelse, som er kommet til orde uden for det høje ting, og som jeg kan tilslutte mig, kan man så virkelig se på, at éns partis ordfører stiller krav til éns egen regering om at optræde over for et andet land, uden at man her fra talerstolen tager til genmæle og gør opmærksom på, at éns partiordfører taler uden godkendelse fra de ministre, det her drejer sig om? Jeg synes ikke, det er

rigtigt over for befolkningen, at det ikke kommer til at stå helt klart, om det ærede medlem hr. A. C. Normann kun dækker den radikale partigruppe, eller om han også dækker de radikale ministre.

Jeg tror, det bliver meget vanskeligt at finde frem til en forsvarsordning, der på én gang kan dække venstres og det konservative folkepartis og det ærede medlem hr. A. C. Normanns opfattelse. Og hvis man ikke kan det, spørger jeg den højtærede statsminister: hvem vil han så egentlig afslutte et forsvarsforlig med? Det har jo før i historien vist sig vanskeligt i forsvars-sagen at få parret det radikale venstres opfattelse sammen med vor. Hvis det skulle være umuligt, hvem vil han så afslutte forsvarsforlig med? Hvem vil han samarbejde med i denne sag? Med det radikale venstre eller med den opposition, som støtter hans udenrigspolitik, og som var med til at tage ansvaret for landets tilmeldelse til Atlantpagten? Der gives nemlig områder, hvor selv den største forhandlingsvilje ikke rækker til.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann mener, at den nye forsvarsordning bør tage hensyn til de nye våben, og derfor skal de konventionelle styrker nedskæres. Samtidig siger det radikale venstre og det ærede medlem, at vi ikke for nogen pris selv må have disse nye våben. Vi skal indrette vor forsvarsordning i overensstemmelse med disse nye våben, og vi skal derfor nedskære de konventionelle våben, men vi skal samtidig sige nej til de nye våben. Jeg tror ikke, der er nogen, der kan forstå logikken heri. Jeg tror simpelt hen, at det radikale venstre ikke kan lade noget passere på dette område; alt skal bruges i forsvarsnegativt øjemed, og derfor advarer jeg det danske socialdemokrati stærkt imod at tro, at det kan løse forsvarssagen i samarbejde med det radikale venstre. Jeg tror, at den højtærede stats- og udenrigsminister på dette område bør lægge sin smidighed til side til fordel for et standpunkt, ellers vil han gøre skade for flertallets opfattelse og for landet.

[Poul Møller.]

Den højtærede statsminister gav en fremstilling af forsvarsudvalgets arbejde. Jeg tror, man må sige om denne fremstilling, at det var procedure, ren og skær procedure og måske endda dårlig procedure. Det var det formelle, men den højtærede statsminister kan dog ikke bestride, at der før valget var enighed mellem de tre partier om hovedretningslinjerne for den fremtidige forsvarsordning. Den højtærede statsminister vil heller ikke bestride, at man var nået så langt frem med disse forhandlinger, at man regnede med meget hurtigt efter valget at kunne få spørgsmålet løst, og man havde håbet på i vinteren 1956-57 at kunne gennemføre ordningen inden valget. Hvorfor vil man ikke åbent erkende fra regeringens side, at det er regeringsdannelsen, der har givet anledning til standsningen og suspensionen af forsvarsudvalgets arbejde så lang tid? Hvorfor ikke åbent erkende, at det er den, der har givet anledning til, at forsvarsudvalget nu ikke arbejder så energisk og så aktivt, som det gjorde i forrige folketingssamling? Alle her i salen ved det i forvejen; alle uden for denne sal, der interesserer sig for disse ting, ved det; alle er vi klar over det, og det ligger vel i det motto, som den højtærede statsminister har valgt at sætte over sin forsvarspolitik, at han vil opnå den brede enighed. Da vi forhandlede før valget, behøvede man ikke den brede enighed. Der var enighed mellem de partier, som hidtil havde været nok til at bære forsvarsordningen, nok til også at gennemføre den forsvarslovgivning, vi stod over for. Men nu vil man have den brede enighed, og det lyder jo kønt, men jeg spørger den højtærede forsvarsminister og den højtærede statsminister: er det for forswarets skyld, man ønsker bred enighed — d. v. s. radikal tilslutning til det fremtidige forsvarsforlig — eller er det for regeringens skyld? Jeg er desværre bange for, at det er for regeringens skyld og ikke for forswarets.

Den højtærede statsminister er tilfreds med regeringens samarbejde. Om denne tilfredshed deles af alle de højtærede ministre, er en anden side af sagen. Må det dog ikke erkendes, at der er områder, hvor det — i alt fald for os, der står udenfor — ser ud til at kunne blive svært at finde det, som

den højtærede statsminister kalder en fælles løsning. Jeg har i går og i dag nævnt forsvarspolitikken, og jeg nævnte i går byggestøttelovgivningen — jeg skal vende tilbage til den senere.

Men hvordan er det egentlig gået med det kit eller skidt, der skulle holde regeringen sammen: grundskylden? Vi hørte i sin tid, at det var en grundskyldsregering; nu er det blot en trekantregering. Der tales ikke længere om en grundskyldsregering, og under denne tillægsbevillingsdebat er der sagt meget lidt om denne sag, som i sin tid var det fælles ståsted for den regering, der blev dannet. Der er blevet så stille om denne sag. Kan retsforbundets ministre virkelig være tilfredse med det, der er sket på dette område i løbet af det sidste år?

Jeg minder ærede medlemmer om den udtalelse, som det daværende medlem af tinget, hr. Knud Tholstrup, fremsatte umiddelbart efter regeringsdannelsen — den står i Folketingstidende for 1956-57, 2. samling, sp. 191:

„Jeg gør opmærksom på, at selvfølgelig har vi fået vished for, at vi nu får indført grundskyld; det er jo det, det hele går ud på; ...“

Det var det, det hele gik ud på. Men vi har ikke hørt noget om det siden; på 1 års dagen, på fødselsdagen, blev der ikke holdt mange grundskyldstaler. Men det ærede medlem hr. Helge Madsen var i går tilfreds. Jeg tror, det ærede medlem ofte er tilfreds, men også let at stille tilfreds. Det viste sig i hvert fald, at han var tilfreds på grund af min utilfredshed, og så må det egentlig være nemt at stille ham tilfreds, for jeg bliver meget let utilfreds. Hans glæde mindede mig om Axel Juuls smukke digt, hvori det bl. a. hedder:

„Dejligst af alle glæder er glæden for slet ingenting“,
men måske især om tilføjelsen: „glæden, blot fordi du er til“. Denne glæde har Danmarks retsforbund jo endnu et stykke tid: blot dette at være til.

Den højtærede statsminister nævnte også byggestøttelovgivningen, og jeg forstod hans bemærkninger sådan, at han var helt uenig med os i vor kritik af, at det var skadeligt for byggeriet, skadeligt for beskæftigelsen, at man ikke havde nogen vished om byggestøttelovgivningen. Jeg tror,

[Poul Møller.]

statsministeren skulle læse sin åbningstale af 1. oktober og lægge mærke til den argumentation, han dér fremførte til fordel for, at vi allerede i indeværende folketingsår skulle have gennemført en ny byggestøttelov. Den højtærede statsminister hævdede nemlig i åbningstalen, at den skulle gennemføres sammen med huslejeloven, et år inden byggestøtteloven udløb, således at byggeriets folk gennem et år kunne vide, hvad de havde at regne med, så der ikke kom noget stop i produktionen.

Er denne argumentation, som var god latin den 1. oktober, værdiløs i dag? Og hvis det ikke længer er nødvendigt at få en byggestøttelovgivning i god tid, hvad var det så, der gjorde, at man dengang anså det for at være nødvendigt? Hvorfor dog skjule, at regeringen endnu i slutningen af september, da åbningstalen blev skrevet, havde troet, at den kunne blive enig om en byggestøttelov, men at den efter at have siddet et helt år endnu ikke er blevet det, ikke er kommet til ende med forhandlingerne og ikke har kunnet det, fordi der i denne sag er indbyrdes vanskeligheder, som vi alle sammen forstår? Der er kræfter inden for regeringen, som ønsker en hurtigere afvikling af byggestøtten end andre kræfter i regeringen.

Den højtærede statsminister hævdede, at der jo lå projekter nok i boligministeriet; jeg tror endda, han nævnte til 35 000 lejligheder, og det er jo et højt tal. Men er de projekter egentlig noget værd? Er de noget værd, hvis vilkårene for byggeriet bliver afgørende ændret efter den nye byggestøttelovgivning? Er det således, at bygherrerne står ved disse projekter? Hvis den nye byggestøttelov f. eks. ændrer kravet til egenkapital, kræver en højere egenkapital, tror jeg, at en mængde af de projekter, som ligger i boligministeriet og bliver behandlet dér, vil falde bort.

De er indsendt i tillid til den lovgivning, der eksisterer, og som eksisterede, da man udarbejdede de pågældende projekter. Det kan derfor ikke være ligegyldigt for en bygherre, hvilken lov han skal udforme sine projekter efter. Tænk blot, hvad det vil betyde, f. eks. for de sociale boligselskaber, hvis vi skal over til tredjeprioritetsinstitutionen. Hvis den høje regering ikke ved

det, kan den læse, hvad der skrives derom i de sociale boligselskabers egne blade — og de fleste af de projekter, der ligger i ministeriet, er faktisk fra de sociale boligselskaber. Når de ikke længere kan hente pengene hos staten, er det naturligvis klart, at der sker en afbrydelse; så må de lave projekterne om, så må de spare, og det er vel også formålet med den nye byggestøttelovgivning.

Dertil kommer endelig dette: bliver det overhovedet boligministeriet, der efter den fremtidige byggestøttelovgivning skal behandle disse projekter? Får vi tredjeprioritetsinstitutionen, er det vel ikke meningen, at disse projekter skal have en dobbeltbehandling, så at både boligministeriet og det eventuelle tredjeprioritetsinstitut skal vurdere dem. Der er derfor i høj grad fare ved, at man her handler sendrægtigt, fare for, at vi på grund af denne sendrægtighed kan komme ud for en byggekrise, som ikke kan afhjælpes ved nok så meget papir, nok så mange projekter og detailtegninger i boligministeriet, hvis alt dette skal brændes eller i papirkurven, fordi loven laves om.

Den højtærede statsminister syntes ikke, at arbejdsoverenskomsternes afslutning havde givet ham anledning til at ændre sit standpunkt til den nuværende form for arbejdsforhandlinger, og han var ikke enig med mig i, at det, vi oplevede, måtte gøre os mere og mere tilbøjelige til at indse, at det ikke går på den gamle manér, at forligsinstitutionen ikke kan magte det.

Da vi i vinter behandlede forligsmandsloven, udtalte den højtærede arbejdsminister hr. Bundvad — det står sp. 1623 —:

„Jeg tror, at hvis man overlod det til en politisk myndighed at gribe ind i forligsforhandlingerne og give forligsinstitutionen politiske direktiver — og det er det, der er tale om — ville man slå mere i stykker, end man er klar over, og derved ville man gøre forligsinstitutionen til et politisk instrument.“

Men hvad var det, der skete i marts måned? Var det da ikke det, at forhandlingerne blev henvist til statsministeriet, at de afsluttende forhandlinger i byerhvervene blev henvist til statsministerens kontor? Jeg hævder ikke, at den højtærede statsminister klarede det, han stod over for, skidt; jeg hævder bare, at det var dér,

[Poul Møller.]

forhandlingerne blev afsluttet, at det var en politisk indsats, der afsluttede disse forhandlinger og fik skabt mulighederne for et mæglingforslag. Jeg hævder også, at der er sket det for forligsinstitutionen under disse forhandlinger, at vi for første gang kom til at se, at forligsmanden kunne lave et mæglingforslag om, tydeliggøre det, klargøre det, eller hvad man vil kalde det.

Jeg erindrer også om, hvordan det gik med landbrugserhvervets forhold. Tror man virkelig, man kunne have fået et mæglingforslag og fred i landbrugserhvervet, hvis ikke den højtærede statsminister havde ført forhandlinger med landbrugets arbejdsgivere og under disse forhandlinger givet dem tilsagn om en kornordning? Er der nogen, der tror, at det så kunne lykkes? Nej. Men det vil altså sige, at det er en politisk forhandling, der har fundet sted i regeringen over for landbrugets arbejdsgivere. Forhandlingerne i forligsinstitutionen var faktisk suspenderet, medens disse forhandlinger stod på. Så er det, vi siger: giver det os ikke anledning til indrømmelse af, at det ikke kan gå? Skulle man tale om aftalefrihed, hvorfor gav den højtærede statsminister så disse tilsagn? Dels selvfølgelig fordi han mente, samfundet havde brug for dem, men også for derigennem at få løst arbejdskonflikten.

Det viste dog, at den højtærede statsminister lagde så megen vægt på at få løst disse problemer, at han ville trække veksler på lovgivningsmagten. Han lagde så megen vægt derpå, at han ikke ville have tolereret en konflikt i landbrugserhvervet; han ville ikke have tolereret den; han ønskede at forhindre den på enhver mulig måde. Og jeg er overbevist om, at skulle den være udbrudt, havde andre ministre sørget for, at den ikke var blevet af lang varighed, og at der var kommet en voldgiftslov. Jeg tror, man stort set må sige, at vi er nået dertil, at regeringen ikke accepterer den store konflikt, og så er det, jeg stiller det spørgsmål: skal vi så ikke ændre vor lovgivning i overensstemmelse med denne konklusion?

Jeg skal dernæst gøre nogle bemærkninger om den parlamentariske arbejdsform, et spørgsmål, som jeg rejste i går, og som den højtærede statsminister var inde på i

sin tale. Den højtærede statsminister siger, at tinget har et medansvar. Ja, det er klart; jeg var også klar over, at tinget har et medansvar, men det er, ligesom den højtærede statsminister vender skytset mod folketinget. Men hvem har nu ansvaret for folketingets udvalgsarbejde? Det har udvalgsformændene. Og hvilket parti har udvalgsformændene i det høje ting? Det har socialdemokratiet. Det er dem, der afgør, hvornår der skal afgives betænkning, dem, der afgør, hvornår ændringsforslag skal indkaldes. Derfor kan man ikke vende skytset mod folketinget, uden at man kaster med en boomerang og kommer til at ramme sine egne i stedet for de andre. Jeg mener ikke, det er ligegyldigt for folketingets arbejde, hvordan arbejdet tilrettelægges fra regeringens side. Jeg mener ikke, det er ligegyldigt, at man kommer med 57 lovforslag fra 6. marts og frem til i dag. Det har været dårligt. Vi må behandle alle disse spørgsmål i en større sammenhæng, lovforberedelsen må være bedre. Jeg tror, der er mange, der er enige med mig i, at lovforslagene er lidet oplysende, at vi må ind på en anden skik, og at der må fremføres helt anderledes motiver i vore lovforslag, således at tinget har et sikkert arbejdsgrundlag.

Jeg skal endelig gøre en bemærkning om embedsmænds ytringsfrihed over for folketingsudvalgene. Vil man et samarbejde med folketinget, som den højtærede finansminister og den højtærede økonomiminister taler om, så må den første betingelse være, at oppositionen i folketinget får ret til at blive ordentlig orienteret og får lovforslagene belyst fra alle sider. Vi kan ikke vente, at nogen minister skulle glæde sig over et sådant forslag, men vort system er efter min opfattelse en tradition fra enevælden, som ikke findes så ren og blank i noget andet land, fordi man ikke i andre lande har haft så stærk og kraftig en enevælde, som vi havde. Systemet kan ikke opretholdes, dels fordi lovgivningen er blevet alt for kompliceret, dels fordi der, i hvert fald på en del ikke-politisk betonedede områder, er ønske om, at alle skal deltage i lovgivningsarbejdet. Det kan ikke ske, uden at alle får de samme oplysninger, uden at mindretalsgrupperne har adgang til samme materiale som flertallet, som ministrene, som regeringen. Dette synes så indlysende, at kun

[Poul Møller.]

en ældgammel vane kan få nogen til at se anderledes på det.

Jeg skal ikke nu, da min taletid er udløbet, kommentere det svenske system, som bygger på sine historiske forudsætninger. Men gennem den sidste menneskealder eller to er dette system tillempt så stærkt til almindelig parlamentarisme, at det med modifikationer kan anvendes også her i landet. Det er i hvert fald min bestemte opfattelse med hensyn til disse problemer, at det går ikke længere, som det er gået hidtil. Vi kan simpelt hen ikke være det bekendt.

A. C. Normann: Jeg vil gerne gøre nogle bemærkninger navnlig til de to ærede oppositionsordføreres taler i går og nu i eftermiddag. Jeg havde i går lejlighed til at svare på enkelte dele af det ærede medlem hr. Erik Eriksens tale; en del af det ærede medlems og den konservative ordførers synspunkter kan jeg om lidt besvare under ét.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen behandlede forsvarsspørgsmålet ret udførligt uden dog at komme ind på konkrete udtalelser om venstres stilling. En tale af den art, en tale, som næsten udelukkende er holdt i uforpligtende almindeligheder, er som regel en klog tale for den, hvis egen stilling ikke er sikker, men den er jo noget vanskelig at debattere på. Det nærmeste, det ærede medlem kom en egentlig målsætning, synes jeg var med ordene:

„Da ingen nærer ønsker om større forsvarsudgifter end højst nødvendigt; må spørgsmålet i stedet være . . .“
— det vil sige i stedet for, hvad man kan få for et fastsat beløb —

„ . . . hvor meget det nødvendige forsvarsapparat vil koste i sin mest muligt rationelle form.“

Den højtærede statsminister har i dag hæftet sig ved dette, og jeg vil også gøre det, fordi jeg synes, det ærede medlem hr. Erik Eriksen her anlægger en overordentlig interessant betragtning, idet han forkaster den opfattelse, at også landets økonomiske bæreevne må lægges til grund for, hvilken militærordning vi vælger. Alle andre europæiske NATO-lande ville, tror jeg, forkaste dette det ærede medlems kriterium for en

forsvarsordning. Selv i USA indgår spørgsmålet om den økonomiske bæreevne, det økonomiske maksimum, altid med stor vægt i overvejelserne. Sådanne ord som „det nødvendige forsvarsapparat“ og „den mest muligt rationelle form“ er jo i sig selv ganske intetsigende. Hvor stort er det nødvendige apparat? I hvert fald her i landet aldrig stort nok, hvis det skal sikre os i en eksistenskamp. Eller det mest rationelle? Det er jo slet ikke målsætninger, som Danmark kan være med i.

Jeg ser herefter ikke rigtigt, hvad meningen med venstres tilslutning var, dengang forsvarsudvalget gav sine direktiver til forsvarsstyrelsen netop på grundlag af fast berammede beløb. Det kan vel ikke være blevet venstres hensigt, at forsvaret skal indrettes uden hensyn til en forhåndsbedømmelse af en eller anden grænse for landets økonomiske bæreevne?

Sådan var min opfattelse, da jeg havde hørt det ærede medlems tale i går, men jeg må indrømme, at der i dag efter min mening er kommet noget mere faste holdepunkter i hans tale og også noget for mig glædeligt. Der kom det positive ud af det ærede medlems ytringer her i dag, at det ærede medlem interesserer sig lige som jeg for en undersøgelse af mulighederne for en nedsættelse af tjenestetiden. Det ærede medlem forudsætter ganske vist, at dette så må medføre større økonomiske byrder på andre områder. Jeg håber, at når vi kommer lidt længere frem ad den tankebane, det ærede medlem her har indledt, kan vi så også diskutere, om ikke netop en nedsættelse af tjenestetiden kan være en af de ting, der på en rimelig måde kan medføre en besparelse på militærbudgettet.

Dernæst er jeg glad over den opmærksomhed, de ærede medlemmer fra oppositionspartierne har vist de udenrigspolitiske synspunkter, jeg gjorde gældende her i går, og den stilling, der er taget på det radikale venstres landsmøde. Jeg kan jo ikke godt på det grundlag komme i diskussion med det ærede medlem hr. Erik Eriksen, der undgik selv at tage stilling til de problemer, jeg havde rejst, og som, det vil jeg indrømme, spiller en rolle for mit parti og, jeg tør sige i en meget betydelig kreds uden for mit parti. Jeg kan i øvrigt ikke tænke mig, at der i befolkningen er ret mange, som ikke

[A. C. Normann.]

kan slutte sig til den udtalelse, der om disse spørgsmål blev vedtaget på det radikale venstres landsmøde i Århus. Jeg vil gerne med den højtærede formands tilladelse citere et par linjer deraf. Det hedder i det afsnit, der her er fremdraget:

„Landsmødet opfordrer til, at Danmark i FN og NATO aktivt støtter bestræbelserne for nedrustning og afspænding mellem øst og vest samt snarlig standsning af atomprøvesprængninger og afvisning af vesttysk atomoprustning.“

Når det kommer til stykket, er venstre så imod disse krav? Jeg ville egentlig ønske, at det ærede medlem havde udtalt sig lidt om sine synspunkter hertil. Det er det, det altid kniber med at få frem i debatten, hvad det ærede medlem virkelig mener om de ting, vi diskuterer. Er venstre virkelig imod disse krav? Jeg mener her i folketings-salen, ikke ude i befolkningen, for jeg tror ikke, venstres vælgere er imod.

Det ærede medlem hr. Poul Møller udtalte sig nu for nylig undrende over, at det er kommet dertil, at vi i det radikale venstre ville stille krav til andre lande, men afviser, at der kan stilles krav til Danmark. Der er jo ikke her tale om at stille krav til andre lande i deres egne anliggender. Der er i og for sig ikke tale om at gribe ind i et tysk anliggende. Det, der er tale om, det, som berettiger til, at vi her drøfter den danske holdning til foretagsomheden dernede, er dette, at det er et NATO-anliggende.

Det radikale venstre har jo ikke afvist, at Danmark skal gøre sin indflydelse gældende gennem NATO på de områder, hvor vi mener det vedrører en dansk interesse; det tror jeg dog jeg kan fastslå. Jeg har udtrykkeligt sagt i min tale, at Tyskland selv må bestemme sin forsvarsordning, sådan som vi bestemmer vor, men vi forudsætter naturligvis, at det bliver inden for våbenområder, som Tyskland selv har rådighedsret over. Jeg har advaret imod at lade Tyskland få den NATO-anbefaling med på vejen, som Tyskland, så vidt jeg kan skønne, når man følger lidt med i debatterne i Bonn og lytter til dr. Adenauers udtalelser om Tysklands udenrigs- og militærpolitik, ønsker og har behov for at få fra NATOs råd.

Dernæst vil jeg gerne sige et par ord om andre problemer og først vende mig til det

ærede medlem hr. Erik Eriksen. Jeg skal ellers ikke blande mig i den lange liste, det ærede medlem remsede op vedrørende de besparelser, venstre havde foreslået, men jeg vil sige, at jeg fik den opfattelse, da jeg sad og lyttede, at listen drejede sig for det meste ikke om egentlige besparelser. Der var mest tale om udsættelse af produktive udgifter og i det væsentlige ikke tale om driftsudgifter, men om lån. Det kan dog vel ikke være sådan, at venstre regner alle disse lån for tabte, at man forudsætter, at staten skulle have sat disse penge over styr? Men jeg hæftede mig altså først og fremmest ved, at det var udsættelse af en række produktive udgifter, som venstre her har villet standse.

Jeg vil senere kommentere det ærede medlems omtale af partiernes arbejdsvilje under trekantregeringens ægide. Begge de to ærede ordførere har været inde derpå. Derimod vil jeg gerne her gøre en bemærkning i anledning af, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen i sin omtale af forholdene på landbrugets område ser „den mest udprægede fallit for den radikale samordningspolitik før valget“. Det var ellers stærke ord af en så god tilhænger af det radikale Nyborgprogram som det ærede medlem hr. Erik Eriksen.

Jeg nævnte i går, at en væsentlig del af Nyborgprogrammets krav om samordning er blevet opfyldt, og jeg har lyst til at spørge, hvad det egentlig er, det ærede medlem mener vi hidtil har forsømt i samordningspolitikken. Jeg synes, den er ganske godt i gang. Væsentligt er det i alt fald, at statens finanspolitik er blevet indpasset efter at skulle understøtte nationalbankens pengepolitiske bestræbelser for at hindre en omkostningsstigning; og når det ærede medlem navnlig peger på landbrugsområdet, når han taler om manglende samordning og siger, at resultatet i stedet for en sænkning af omkostningerne er blevet til en forhøjelse af omkostningerne, så må jeg virkelig spørge, om det er det ærede medlems mening, at den førte politik har haft den virkning for landbrugets vedkommende, som han her skildrer.

Må jeg ikke kort rekapitulere nogle dele af denne politik. Kriseforliget i juni sidste år undtog landbruget for nogen part i byrdefordelingen, hvad det ærede medlems

[A. C. Normann.]

kriselove i 1951-52 ikke gjorde. Tværtimod, det var dengang, man gennemførte bindinger af landbrugspriserne, som kostede landbrugerne et par hundrede millioner kroner. De indirekte afgifter blev i juni 1957 holdt uden for pristallet, hvad de ikke blev i venstres tid. Neddæmpningen af forbruget har desuden hindret priserne i at stige, og januarpristallet var det første pristal i mange år; som ikke har udløst en lønstigning og dermed en omkostningsstigning for landbruget.

Dernæst: stabiliseringslånet har øget den kreditreserve, der er til rådighed for landbruget, medens kun en ringe del af virkningerne af denne lov ramte landbruget og, hvis man endelig kan tale derom, i hvert fald kun en ringe del af de allerbedst stillede. Jeg er helt sikker på, at hvis vi ser på forholdene i det ærede medlem hr. Erik Eriksens og mit fælles amt, Ribe amt, så ved jeg, at der er adskillige sogne derovre, hvor der overhovedet ikke findes én skatteyder, som har skullet udrede nogen andel af stabiliseringslånet.

Den politik, der har været ført, har medført en nedsættelse af rentesatsen, først på de lange og senere på de korte lån, og det virker også på renteniveauet i landbruget, hvis rentebyrde går op til adskillige hundrede millioner kroner. Dernæst er nogle direkte omkostninger nedsat gennem statens overtagelse af kommunale udgifter til sygehuse og veje samt ved en fiksering af bygningskatterne. Det drejer sig vel om en yderligere sænkning af landbrugets omkostninger på 32-35 mill. kr., og hvis det er rigtigt, som det ærede medlem her skildrede det i dag, da han tegnede sit mørke billede af landbrugets forhold, at landbruget nu er ved at nå ned på en forrentningsprocent på nul, vil de lettelser, regeringsforslaget medfører for landbrugets faste skatter næste år, blive ca. 18. mill. kr. større end efter venstres forslag.

Jeg vil da gerne spørge det ærede medlem, om han ikke finder, at dette egentlig er en ganske god indsats over for landbruget i løbet af kun 1 år? Og når vi så tager de i dag gennemførte, endeligt færdiggjorte landbrugsordninger med, er det vist endda rimeligt at spørge, om nogen regering overhovedet siden krigen har været mere imøde-

kommende over for landbrugserhvervet, end den nuværende regering har været.

Jeg ved godt, at det ikke vil være let for det ærede medlem at få sig til at give en sådan indrømmelse over for en regering, der har en radikal landbrugsminister.

Det ærede medlem hr. Poul Møller sagde mange ting om fordele og skavanker ved vort parlamentariske system og vor sædvane på dette område, udtalelser, som jeg tror mange her i salen vil underskrive, og jeg synes også, det er rigtigt, at vi en gang imellem giver os tid til at undersøge, om vore lovgivningsmæssige myndighedsfunktioner nu er i god, forsvarlig og tidssvarende orden. Jeg tror, vi bør give det ærede medlem ret i, at de bemærkninger og oplysninger, hele det vurderingsgrundlag, som følger med lovforslagene, når de kommer ind i det høje ting, ofte ikke er nær så godt, som det burde være, og som det er i f. eks. Sverige. Her har det ærede medlem peget på et område, hvor vi har noget at indhente.

Derimod tror jeg, at det ærede medlem i en anden henseende er kommet ind på et galt spor, når han er i gang med at blande det svenske system sammen med det danske system. Det danske system med gennemført ministeransvarlighed i administrationsforhold kan ikke sammenlignes med det svenske, hvor forbindelse mellem udvalg og ministerier sker direkte igennem embedsmændene uden om ministrene. Udvalgenes forhandlinger med administrationen kan her i landet kun foregå direkte, såfremt både udvalgene og ministrene tillader det. Denne form er, som det er sagt her i eftermiddag, meget gammel, og jeg tror ikke, at den bør ændres, den har jo været gennemført på en gnidningsløs måde, og den har bl. a. den fordel, at den tvinger ministrene til så vidt muligt selv at være fortrolige med de forhandlingsemner, de bringer frem. I Sverige er forholdene anderledes, bl. a. fordi de højeste embedsmænd dér er administrationschefer, hvad hos os ministrene jo er.

Det ærede medlems udtalelser på dette område kunne i øvrigt give anledning til det spørgsmål, om det ærede medlem er tilhænger af åbne udvalgsmøder, for det synes jeg må blive konsekvensen af det ærede medlems udtalelser i forbindelse med undervisningsinspektørerne.

[A. C. Normann.]

I øvrigt må jeg sige, at da det ærede medlem hr. Poul Møller kom ind på spørgsmålet om embedsmændenes adgang til at give deres mening til kende, synes jeg, det et øjeblik slog klik med hensyn til det ærede medlems logik, hvilket fremgår af de eksempler, han valgte. Lad mig tage eksemplet med forsvarsstyrelsens skitse til forsvarsudvalget, som er en sag, jeg selv har haft på temmelig nært hold.

Det ærede medlem sagde, at „forsvarscheferne havde bare at svare på, hvad de blev spurgt om, deres kommentarer havde de at holde for sig selv.“

Det kan ikke gå an at lade den påstand, som det ærede medlem fremsatte, stå ved magt. Forsvarscheferne, som jeg tror det ærede medlem gør en bjørnetjeneste ved at fremdrage sagen på den måde, det ærede medlem her gjorde det, svarede netop ikke på det, der blev spurgt om — det er jo sagen, og ikke det, at de ved siden af svaret fremsatte deres egne kommentarer. Den tanke, at regeringspartierne overhovedet ikke ville høre den militære sagkundskabs mening, er imidlertid for urimelig til, at den bør brede sig. Det gale var jo, at vi ikke fik den skitse, der byggede på de selvfølgeligelige forudsætninger for udvalgsdirektivet, det direktiv, som det ærede medlems partifæller i udvalget havde godkendt. Hvad enhver vidste lå i direktivet, var ønsket om et forslag om, hvorledes forsvaret inden for de givne beløbs rammer kunne indrettes og da selvfølgelig som et dansk forsvar. I øvrigt noterede jeg med glæde det ærede medlems udtalelse i går om det forløbne regeringsår, den udtalelse, der lød sådan: „jeg vil da uden videre erkende, at det kunne være gået meget værre.“ Det er jo en ganske udtrykksfuld måde at sige det på, når henses til, hvem det er, der fremsætter denne udtalelse.

Dernæst sagde begge de ærede ordførere, hr. Erik Eriksen og hr. Poul Møller, en del interessante ting om regeringens samarbejdsvilje og samarbejdsvilkårene, hvorom de mente, at oppositionen havde en hel del at beklage sig over, medens den selv havde udvist den bedste vilje. Heller ikke her er det ærede medlem hr. Poul Møllers eksempler egnede til at underbygge den påstand, han har fremsat. Han mener, at

finansministerens manglende samarbejdsvilje kunne ses af, at den højtærede minister ikke vil opgive kravet om skattefradragsrettens bortfald. Det er ikke nogen rigtig fremstilling. Den højtærede finansminister har tværtimod, så vidt jeg ved flere gange, ja, jeg tror gennem flere år, givet tilsagn om at ville forhandle om skattereformen under forudsætning af bevarelsen af skattefradragsretten. Bedre udtryk for samarbejdsvilje er det næppe rimeligt at forlange af en minister, som ønsker fradragsretten afskaffet, hvad jeg så i øvrigt er ganske uenig med den højtærede minister i.

Er det ikke også at gå lidt for langt, hvis regeringen ikke vil opgive landbrugets stats-ejendomsskatter, at tage det som eksempel på manglende samarbejdsvilje? Der har jo hidtil været enighed om, at disse skatter skulle hvile ens på alle grundejere. Nu forstår jeg, at de konservative altså vil have dem til at hvile fortrinsvis på byer, forstæder og stationsbyer. Det er en ting, der vil vække interesse mange steder, hvor det ærede medlem hr. Poul Møller færdes, at det konservative parti nu indtager denne stilling. For øvrigt kom jo da forslaget så sent, at det slet ikke kunne nå at blive behandlet uden det lovjaskeri, som det ærede medlem med rette advarer imod.

Det mærkeligste eksempel på regeringens manglende samarbejdsvilje er dog egnsudviklingsloven, der viser noget, synes jeg, om oppositionens samarbejdsvilje i stedet for om regeringens. Det var dog, når vi nu ikke skal forvrænge de historiske begivenheder fuldstændigt, de to oppositionspartier, der både ved første behandling og senere i udvalget og bagefter ved anden behandling her i det høje ting erklærede, at de hverken ville have lod eller del i loven. Når det er oppositionspartiernes indstilling, er det besynderligt, at vi to, tre gange i går og to, tre gange i dag skal høre, at dette lovforslag er udtryk for, at regeringen ikke har vilje til samarbejde. Det ærede medlem hr. Poul Møller siger herom, at man gerne vil forhandle om forslag, som ikke er imod venstres og de konservatives principper. Der var jo netop i dette forslag tale om principper, som tidligere aldeles ikke har været fremmede for de to partier.

Jeg forstår i øvrigt slet ikke, hvilke interesser man mener at tjene, når man så kun-

[A. C. Normann.]

stigt og så krampagtigt, som det finder sted her ved denne afsluttende debat, ønsker at beklikke regeringens samarbejdsvilje. Selve denne samlings handlingsforløb viser jo, at det er modsat; det kan det ærede medlem se ved at undersøge, hvor stor en part af vinterens love der er resultatet af et samarbejde mellem regeringen og oppositionen. I den henseende har den højt-ærede statsminister i dag givet nogle meget illustrerende oplysninger.

Det ærede medlem hr. Poul Møller havde nogle refleksioner over samarbejdet inden for regeringen. Nu er det jo således, at alle spørgsmål om, hvorledes andre har det inden døre, altid er godt samtalestof. Dette med at de tre regeringspartier skiftevis sætter sig på hinanden, alt efter hvilket parti man i øjeblikket er i gang med at angribe, undgik det ærede medlem dog. Men det var galt med retsforbundet, og i militærspørgsmålet havde det radikale venstre ikke omvendt sig. Nej, det har vi ikke, men skal samarbejdende partier nu også ligefrem behøve at omvende sig? Hvem skulle i så fald omvende sig, hvis venstre og de konservative dannede en regering, sådan som de på et vist tidspunkt ønskede? De har jo ikke den samme mening om forsvarsudgifterne, eller havde det ikke i dagene op til valget. Jeg synes, der er en mere naturlig basis for et samarbejde end bratte og derfor uoprigtige omvendelser, nemlig at erkende, at da intet parti her i tinget alene besidder flertallet, må der tages hensyn til andre, for at lovene overhovedet kan gennemføres. Det er de tre partier i regeringen indstillet på, og derfor tror jeg for mit vedkommende, at alle ønsker om samarbejdets sprængning er forfængelige ønsker.

Det ærede medlems egne anklagende ord om den udhulning af forsvarsordningen, som venstre i fjor deltog i, viser, at de to oppositionspartier heller ikke kunne samarbejde om forsvaret uden gensidige indrømmelser. Det er jo i øvrigt en ting, som vi vel alle sammen kan betragte som en

ren selvfølge. Venstre deltog direkte i nedskæringen dengang, hvad de konservative fordømte.

Den lange række af påstande, som skulle tjene til at reducere værdien af regeringens økonomiske foranstaltninger, bl. a. angrebene på stabiliseringslån og udbyttebegrænsning, i de ærede medlemmer hr. Erik Eriksens og hr. Poul Møllers taler skal jeg lade ligge. Vi kender alle her talernes hensigter, og hensigterne er ikke så gode, at de helliger midlerne. Men det ærede medlem hr. Poul Møller sagde i slutningen af sin tale nogle ord om vor handelspolitiske stilling og vor stilling til de europæiske markedsplaner og indtog her en holdning, som jeg synes fortjener opmærksomhed, og som forhåbentlig vil vække opmærksomhed i kredse ude i landet, som står oppositionspartierne nær. Jeg tror, det er rigtigt at lægge alvorlig vægt på, at det nu også siges fra konservativ side, at den usikkerhed, der er opstået omkring Romtraktatens skæbne, må få os til at koncentrere os med større iver end hidtil om det europæiske frihandelsområdes realisation. Det kan komme på en anden måde end ventet. Men tanken om en eller anden form for et omfattende europæisk frihandelssamarbejde er formentlig nu vokset så stærkt, at den næppe kan tænkes opgivet igen. I denne situation er det sikkert også rigtigt — heri tror jeg det ærede medlem har ret — at søge de nordiske forhandlinger fremskyndet.

Det ærede medlem hr. Poul Møllers tale blev holdt i en behersket form, men var i sit indhold én eneste tydelig erkendelse af, at den afventende politik, som vort parti i øvrigt længe måtte høre ilde for, var den rigtige, og tillige var hans ord en fordommelse af dem, som hovedkuldsk ville styre os ind i Romtraktaten uden overhovedet på det tidspunkt at kunne overskue følgerne.

Det ærede medlem hr. Poul Møller var nogenlunde fair i sin skyldfordeling; da han talte om valutaforbedring. Jeg siger nogenlunde; fordi det ærede medlem var, synes jeg, noget

[A. C. Normann.]

for skødesløs, da han samlede 531 mill. kr. sammen i importnedgang, som han mente umuligt kunne skyldes regeringen, og valuta-fremgangen på 160 mill. kr. i juli, sagde det ærede medlem, kom for hurtigt til, at den kunne være en følge af regeringens krisepolitik. Jeg tror slet ikke, det er muligt at fastslå noget sådant. Kriseforanstaltningerne virkede efter min opfattelse faktisk øjeblikkeligt forbrugsbegrænsende. Ja, jeg tror, at de gjorde det i betydelig udstrækning allerede som følge af bevidstheden om, at disse foranstaltninger ville blive gennemført.

Dernæst, siger det ærede medlem, faldt importen af fast brændsel med 209 mill. kr., hvad jo altså også er noget — det er det, der skal ligge deri — regeringen ikke kunne gøre ved. Det giver en valutaforbedring, som man ikke kunne tilskrive regeringen. Jeg tvivler om, at der her er tale om en nettoforbedring. Jeg har ikke haft tid til i de mellemliggende timer at undersøge tallene, men jeg vil da gætte på, at de lavere tal for fast brændsel er blevet delvis kompenseret ved et valutaforbrug enten dengang eller senere til import af olie, hvis pris ikke er faldet på samme måde, som kulpriserne er det.

Men lad det nu være. Der er råd til en pølse i slagtetiden, og det er selvfølgelig rigtigt, at en del af fremgangen skyldes årsager, vi ikke selv er herre over. Jeg har ikke nogen som helst indvending at gøre imod den advarsel mod at se for lyst på fremtiden, som oppositionspartiernes ordførere i går og i dag har fremsat. Jeg synes, det er rigtigt således at fremhæve dette for befolkningen. Men regeringens politik — det vil jeg gerne slå fast til sidst som min opfattelse — har haft til følge, at virkningerne udefra fik lov til at slå igennem bl. a. derved, at regeringens faste vilje til at begrænse forbruget skabte en helt ny tillid til vort pengevæsen og derved gjorde folk mere trygge ved at spare penge op, hvilket selv nationalbankens kritiske direktion erkendte forleden dag på sparekassernes årsmøde.

Jeg skal slutte med en kompliment til de konservatives nye ordfører, som jeg her møder for første gang i denne egenskab. Det er ikke ret længe siden, vi drøftede højesteretssagførerprøven. Ved højesteretssagførerprøven er kriteriet eller det afgørende ikke,

om man har ret i den sag, man forfægter. Det er ikke afgørende, om man vinder sin sag eller ej. Det er det heller ikke her i det høje ting; i så fald ville det ærede medlem have tabt sin sag her i dag. Det afgørende for den høje ret er, om man har givet en klar og god sagsfremstilling, og det synes jeg de konservatives nye ordfører har gjort.

Jeg synes i øvrigt, at denne debat har haft et noget mere sagligt præg, end det længe har været tilfældet med vore generaldebatter, og det tror jeg at alle parter både her i salen og andre steder har grund til at glæde sig over.

Helge Madsen: Arbejdet her i folketinget er gjort. Resultaterne af vort arbejde foreligger nu til bedømmelse ude i befolkningen. Fra og med i morgen skal vi ud til møder landet over, og jeg kan ikke finde nogen anledning til at forlænge disse forhandlinger. Vi har gjort vor gerning herinde nu og skal fra i morgen fortsætte ud over landet. Men det ville nok blive misforstået, hvis jeg ikke svarede på de enkelte bemærkninger, som er blevet rettet til mig.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen spurgte om min hensigt med at fremdrage notatet. Hensigten var den at gøre befolkningen opmærksom på, at når der vedtages udgiftslove, skal udgifterne betales af befolkningen selv. Det var derfor, jeg fremhævede det. Der var hverken tale om kritik til den ene eller den anden side, ej heller tale om kritik af dem, der mente, at de trods dette var nødt til at stemme for lønningslovene. Det var en understregning af de betænkeligheder, som vor ordfører fremhævede ved behandlingen af lønningslovene.

Det ærede medlem hr. Poul Møller interesserede sig for, hvorledes det gik med grundstigningsskyldspørgsmålet. Det ærede medlem raillerede over, at der var gået et år, uden at der var sket noget. Det kan det ærede medlem nu ikke vide om der er. Men vi, der har arbejdet et liv langt for denne sag, vi, der vurderer spørgsmålets betydning og størrelse, kan nok vente endnu et stykke tid. Vi har ikke så hæsblæsende travlt, at vi ikke kan vente og få den bedste løsning.

Jeg vil slutte med at sige, at de angreb på retsforbundet, som kommer fra oppositionspartierne, er jo betinget af disse par-

[Helge Madsen.]

tiens interesse i at bevare de monopoler og særinteresser, som retsforbundets program direkte går imod. Man ved, at vi fortsat er forpligtet på dette vort programs gennemførelse, og så må man overlade til os at føre vor politik på den måde, som vi mener kan føre frem mod målet.

Aksel Larsen: Jeg plejer jo ikke at gå i retsforbundets taleres fodspor, men jeg tror, jeg vil forsøge det denne gang, for så vidt som jeg vil bestræbe mig for ikke at forlænge debatten; jeg synes, den har været længe nok og givet indtryk af, at det er en tvungen debat, som vi nu engang skal have, og jeg kan i hvert fald slet ikke svinge mig op til den stemmestyrke og den tone, der er anvendt her i eftermiddag af det ærede medlem hr. Poul Møller.

Jeg tror, at det meste af eftermiddagens debat kunne have været sparet, og jeg kan måske samtidig sige, at jeg beklager, at hverken den højtærede stats- og udenrigsminister, der åbenbart taler for hele regeringen, eller partiernes ordførere har følt trang til virkelig at beskæftige sig med det, der dog er måske det allervæsentligste økonomiske problem for Danmark, nemlig spørgsmålet om vor udenrigshandels vilkår og mulighederne for at tiltvinge os bedre vilkår for vor udenrigshandel — det, jeg talte om i går. Nu kan de naturligvis have deres grunde til ikke at ville tale om det; det kan være, man mener, det er klogest ikke at tale for meget om det, medens man overvejer at skride til handling. Hvis det er tilfældet, skal jeg ikke erklære mig for utilfreds, men blot igen erindre om, hvad jeg har udtalt om denne sag.

Må jeg så sige til det ærede medlem hr. Helge Madsen, at jeg egentlig ikke forstår denne tale om, at det er galt, at der vedtages udgiftslove, uden at vi samtidig får nogle nye skattelove — for det må da have været meningen med hans bemærkninger både i går og i dag. Hans parti er jo regeringsparti; hvis det hylder det synspunkt, burde det have sørget for, at der kom forslag om sådanne nye skattelove; men det ville ganske vist have overrasket vælgerne en del, hvis de havde oplevet, at retsforbundet var initiativtager til skatter, eftersom

retsforbundet tidligere har været modstander af alle skatter.

Men når vi nu af den socialdemokratiske ordfører har fået at vide, at der er et overskud på statsfinanserne på 582 mill. kr., kan jeg ærlig talt ikke se, at der er nogen grund til at udskrive nye skatter, selv om det virkelig skulle være tilfældet, at der er vedtaget udgiftslove, der belaster staten med udgifter til et beløb af 125 mill. kr.; så er der jo penge tilovers endda.

Må jeg i det hele taget erindre om dette evindelige årlige overskud på statsbudgettet. Det er så stort, at der kunne blive til adskilligt flere sociale foranstaltninger end dem, man sætter i værk. Der kunne måske oven i købet blive til skattenedsættelse. I det hele taget vil jeg til dem, der er så bekymrede for statens finanser, sige, at det behøver de ikke at være; de kan anvende statens overskud på en fornuftig måde, de kan tænke på at spare på militærbudgettet, og de kan tænke på den på én gang triste og tankevækkende kendsgerning, at efter den sidste opgørelse, vi har modtaget fra nationalbanken, er statens reguleringskonto nu nede på 2 978 483 000 kr. Det er altså omkring 3 milliarder kr., og hvis jeg ikke husker meget fejl, var den i 1945 oppe på 8 milliarder kr. Det er tyskernes gæld til Danmark fra krigens tid, og den er betalt fortrinsvis af danske skatteydere. Hvis man ikke havde haft så travlt med at betale tyskernes gæld, havde statens finanser jo haft det endnu bedre, end de har det, og det får mig til at gentage, hvad jeg har sagt ved tidligere lejlighed, at jeg synes, regeringen skulle interessere sig for at få Tyskland til at betale noget af sin krigsgæld til Danmark.

Må jeg takke den højtærede stats- og udenrigsminister for hans udenrigspolitiske udtalelser i formiddags. Jeg havde en del bemærkninger til de udtalelser, han fremsatte i sin redegørelse i fredags; jeg fandt, at de på visse områder var inkonsekvente og ikke var fuldt så klare som f. eks. erklæringerne fra udenrigsministermødet i Stockholm. Efter det, den højtærede stats- og udenrigsminister har sagt her i formiddags, finder jeg, at der må eksistere enighed mellem hans synspunkter og de synspunkter, jeg har gjort mig til talsmand for, og jeg

[Aksel Larsen.]

håber, at regeringen vil arbejde for denne linje.

Jeg vil så i tilslutning til det ærede medlem hr. A. C. Normann have lov at sige til det ærede medlem hr. Erik Eriksen, at man må holde op med at benytte det argument til gavn for Vesttysklands oprustning med atomvåben og langtrækkende raketter, at det er Vesttysklands egen sag, og at når vi forbeholder os ret til at sige nej til sådanne våben for Danmarks vedkommende, kan vi ikke forhindre Tyskland i at sige ja til sådanne våben for Tysklands vedkommende. Det er aldeles ikke noget argument. Det blev dengang man her i tinget ufornuftigt nok godkendte traktaterne om Vesttysklands genoprustning, fastslået, at der skulle være ganske bestemte grænser for, hvilke våben og hvor meget militær Vesttyskland måtte have. Hvis Vesttyskland nu vil have mere militær og andre våben end dengang fastsat, er det ikke Vesttysklands anliggende alene, men også noget, der angår os. Dertil kommer, at hr. Adenauer jo er lige så klog som et menneske. Han har over for stemningen i Vesttyskland ikke vovet direkte at kræve atomvåben og langtrækkende raketter til Vesttyskland, men blot sagt, at hvis NATO insisterede derpå, ville Vesttyskland ikke sige nej.

Altså er det et NATO-anliggende; altså angår det Danmark; altså er det ikke nogen krænkelse af vesttysk suverænitet på dette område, selv om vi i øvrigt formelt ikke har ret til at antaste Vesttysklands suverænitet. Det er spørgsmålet om, hvorvidt NATO vil udtrykke ønske om, at Vesttyskland skal have sådanne våben; så er det også et dansk anliggende at tage stilling dertil, og jeg mener, at Danmark skal tage den stilling at sige, at det ønsker vi ikke Vesttyskland skal have.

Må jeg endelig i anledning af en meddelelse i eftermiddagsaviserne tillade mig ikke at spørge regeringen, men at notere, at det åbenbart kan betragtes som givet, at nu vil regeringen udnævne, eller nu har regeringen udnævnt, oberst, midlertidig generalmajor Schjødt-Eriksen til chef for Københavns luftforsvar. Jeg ved, at regeringen har forskellige planer om at befordre hr. Schjødt-Eriksen, og jeg ved, at de sidste planer, man havde, var at gøre ham til

general og til Københavns kommandant, men at man her dog måtte bøje sig for folkestemningen, selv om den muligvis efter regeringens mening var i strid med den sunde fornuft. Denne folkestemning var jo ikke unaturlig, denne folkestemning var fremkaldt af Schjødt-Eriksens politiske fortid, og denne folkestemning rakte oven i købet langt, langt ind i officerskorpsets rækker, fordi Schjødt-Eriksen har afgivet et bevidst løgnagtigt æresord som officer og mig bekendt er ekskluderet af Officersforeningen. Jeg kan ikke forstå, at regeringen kan sætte så megen pris på hr. Schjødt-Eriksen — hans militære kvalifikationer ufortalt, dem kender jeg ingen ting til — at man absolut vil have ham befordret frem på sådanne poster som dem, der har været tale om, eller den post, han tilsyneladende nu får. Jeg tror ikke, det er klogt af regeringen, men det er så sin sag. Jeg er af den opfattelse, at regeringen af hensyn til landet ikke skulle have gjort det. Jeg ved godt, at på dette tidspunkt hjælper en protest fra folketingets talerstol ikke, men jeg synes dog, det burde bemærkes.

Ja, andet har jeg ikke at sige, uden måske lige det, at jeg forstår stadig ikke den voldsomme stemmestyrke, det stærke tonefald, der skulle anlægges af de to store borgerlige partiers ordførere. Det forekommer ikke mig, at der i denne vinter har været så voldsomme divergenser mellem regeringen og de to partier, at det kunne berettiges til at optræde på den måde. Det forekommer mig heller ikke, at de to partier har fremlagt nogen politisk plan, der på aldeles afgørende måde kan stilles op mod den politik, regeringen har fulgt. Jeg siger ikke dette for at rose regeringen eller for at kritisere de to borgerlige partier, men blot for at karakterisere den debat, vi har ført her.

I øvrigt henholder jeg mig til, hvad jeg har sagt i min tale i går.

Hans Schmidt: Jeg takker den højtærede statsminister for svaret på de af mig fremførte spørgsmål.

Med hensyn til statens panterettigheder i forbindelse med efterbetalingskrav vil jeg gerne sige, at jeg i min henvendelse til ministeriet har erkendt, at der ikke er hjemmel for at eftergive disse krav, idet der formelt og også reelt ved salg til tredje-

[Hans Schmidt.]

mand kan være fuld dækning herfor, ligesom jeg også har givet udtryk for, at jeg værdsatte den imødekommenhed, som ligger deri, at den højtærede finansminister er villig til lempelser ved eventuelt blot at kræve et mindre afdrag ved ejerskifte og ved at rykke i forbindelse med omprioritering.

Jeg takker særlig for tilsagnet om, at der vil blive udvist en særlig velvilje, hvor ejerskiftet består i en overdragelse af ejendommen fra forældre til børn, idet det ellers kunne blive vanskeligt eller umuligt for den yngre generation at få startet og at klare sig i kampen om hjemmet og tilværelsen.

Hvad beskatningen af krigsinvaliderente angår, takker jeg den højtærede statsminister for den givne oplysning, og jeg vil gerne tilføje, at jeg anser den skitserede løsning af spørgsmålet i forbindelse med en ny overenskomst til undgåelse af dobbeltbeskatning for en god løsning.

Endelig vil jeg gerne rette en lille misforståelse i forbindelse med pensionssagerne, idet jeg ikke udtalte tilfredshed med behandlingen af pensionssagerne, men jeg udtalte tilfredshed med, at behandlingen af pensionssagerne atter er genoptaget af regeringen og finansudvalget. Men jeg er dog overbevist om, at jeg også vil få lejlighed til at takke for behandlingen af disse sager.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Må jeg gøre den lille bemærkning til det ærede medlem hr. Aksel Larsen i anledning af hans udtalelser om oberst Schjødt-Eriksen, at mig bekendt forekommer der intetsteds i det, der foreligger, noget som helst om, at Schjødt-Eriksen skulle have afgivet noget æresord. Det er rigtigt, at Schjødt-Eriksen har erklæret, at han ikke havde været medlem af det pågældende parti, og at dette senere har været genstand for en berigtigelse i kraft af det papir, der dukkede op; men begrebet æresord er en konstruktion, som på en eller anden måde er sat ind uden basis i noget som helst i sagen. Jeg synes også, jeg må oplyse, at Schjødt-Eriksen ikke er ekskluderet af Officersforeningen, men selv har meldt sig ud af foreningen, og jeg må også tilføje, at Schjødt-Eriksen er frikendt af tjenestemandsdømmestolen. Jeg gør ikke disse bemærkninger ud

fra ønsket om at rejse en diskussion, men mig personlig har det generet, at vi har skullet fortsætte med den menneskejagt, som er præsteret, efter at den samme Schjødt-Eriksen i de 13 år efter krigen har udført et fremragende og højt værdsat arbejde inden for det danske forsvar.

Jeg vil gerne gøre nogle bemærkninger til det, der i øvrigt er fremført i debatten; jeg skal bestræbe mig for, at det ikke bliver langt, tiden er jo fremskreden, og så forfærdelig meget krudt er der vel ikke tilbage efterhånden.

Det er blevet bebrejdet os, at en ny byggestøttelov ikke er blevet gennemført. Det har jeg i og for sig grund til at beklage at den ikke er; regeringen havde foretrukket, hvis det havde været muligt, at få den igennem, men det har ikke været gørligt. Jeg tror ikke, det ærede medlem hr. Poul Møller har ret i sin bedømmelse af, hvor farligt dette kan være, forudsat at denne lovgivning gennemføres i forstandig tid inden udløbet af indeværende år. Jeg kan bl. a. henvise til, at vi ved den sidste revision gennemførte visse bestemmelser, der sikrede en rolig overgang, og det må man vel også gøre denne gang. Men fordi der nu har rejst sig en lang række protester, må man være fuldstændig klar over, at forudsætningerne kan blive andre end dem, der er tale om under den eksisterende byggestøttelov. Man har altså beklaget, at vi ikke har fremsat eller gennemført byggestøtteloven. Det var det ene.

Det andet er beklagelsen over, at forsvarslovene ikke er gennemført. Og så hørte jeg oven i købet det ærede medlem hr. Poul Møller udtrykke sin forundring over, at grundskyldsforslaget ikke er fremsat. Nu skal man en gang imellem knibe sig selv lidt i armen for at blive klar over, om man er vågen eller man sover. Efter at have fået en voldsom balle, fordi der har været for mange lovforslag læsset oven i hinanden, for store spørgsmål i sidste omgang, skal man have én oven i hovedet, fordi man har ventet med nogle lovforslag til et senere tidspunkt.

Jeg skal sige om grundskyldsforslaget, at regeringen ikke kunne forestille sig, at det var muligt i den første folketingssamling at fremsætte et lovforslag om grundskyld, og der foreligger ikke mellem regeringspartierne aftale om, at det skulle ske. Der har forelig-

[Stats- og udenrigsministeren.]

get en aftale — det har jeg gjort opmærksom på, da jeg i sin tid oplæste det, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen stadig kalder den hemmelige protokol, men som er fuldt tilgængelig i Folketingstidende — om, at grundstigningsskyldforslaget hørte til aftaleanliggenderne i regeringen, og det er ført igennem. Der er arbejde i gang omkring grundskyldforslaget, så det ærede medlem kan være ganske rolig, det lovforslag dukker op en dag, og så kan vi se på det — men Rom blev ikke bygget på én dag. Der er en række ting, vi skal beskæftige os med også senere, og nu må det ærede medlem ikke blive ved med at skælde mig og regeringen ud, fordi vi er kommet med for meget, og samtidig beklage sig over, at en hel masse mere burde være kommet med. Hvis vi var kommet med boligstøttelovforslaget et par uger før slutningen af folketingssamlingen, tror jeg, det ærede medlem ville have udbygget sit foredrag om folketingets arbejde og regeringens stilling dertil med endnu et par — naturligvis — valgte og velformede sætninger, men alligevel med et yderligere tilskud af ung kraft og ung vrede i forbindelse med disse anliggender. Men som sagt, disse lovforslag når vi jo frem til, og så må vi drøfte dem, når de kommer i folketinget.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Erik Eriksen, at jeg kan ikke begribe, hvad det er for et modsætningsforhold, det ærede medlem vil etablere mellem finansministerens tidligere udtalelser og den opgave, der her foreligger, med hensyn til statens finansielle situation. Hvad er det, det ærede medlem tænker på? Der forelå, det var vel i marts, en opgørelse, hvorefter man skønnede et overskud på statsregnskabet på 600 mill. kr. At finansministeren finder, at man inden for finanslovens rammer kan tillade sig at tage et ekstra beløb til tjenestemandslønningerne, kan vel i og for sig ikke forrykke noget som helst i selve den regnskabsmæssige konklusion, som man kommer til, når man med et overskud på 600 mill. kr. i marts vedtager en merudgift på 145 mill. kr.; så må det budgetterede overskud falde med et tilsvarende beløb, medmindre der er kommet yderligere indkomster. Hvad mærkeligt er der i det? Hvor vil det ærede medlem hen med påstanden om, at finansministeren har

givet forkerte oplysninger? Jeg begriber det ikke, og jeg synes ikke, der er nogen som helst basis for de betragtninger, der i denne henseende skulle kunne gøres gældende.

Må jeg så i øvrigt sige til det ærede medlem hr. Erik Eriksen, som indledte med at sige, at jeg havde uddelt karakterer, at det har jeg mig bekendt ikke; jeg har end ikke betegnet det ærede medlems tale som hverken rund, bred eller blød eller noget som helst andet, der kunne betegnes som karaktergivende. Jeg har gjort det, at jeg har strøget kasketten for den nye konservative ordfører, det skal jeg såmænd villigt erkende; men det har jeg ikke gjort for at genere det ærede medlem hr. Erik Eriksen, ikke på nogen måde, det har overhovedet ikke været i mine tanker. Der findes i det engelske underhus den gode skik, at man, navnlig når det drejer sig om en ny mand, der er gået ind i et job, hilser ham og hilser ham pænt, hvis han har udført jobbet ordentligt, og det har ikke spor at gøre med, om man er rygende uenig med den pågældende. I det engelske underhus plejer man at indlede med meget venlige bemærkninger, men bagefter anvender man ofte kraftigere udtryk, end vi anvender herhjemme i den politiske diskussion. Det kan ikke nytte, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen rejser hjem med bitterhed i sindet og tror, jeg har uddelt karakterer, for det har jeg ikke; men det ærede medlem er vel enig med mig i — og velsagtens i kraft af det nære samarbejde i høj grad enig i — at det var en dygtig tale, det ærede medlem hr. Poul Møller holdt, en tale, som var vel opbygget og klog. Så kan vi slås om indholdet, og hvis det ærede medlem hr. Erik Eriksen også har lyst til at være med i slagsmålet om indholdet, skal han være velkommen dertil.

Må jeg videre sige til det ærede medlem hr. Erik Eriksen, at jeg var ikke rigtig klar over, hvad det ærede medlem mente med det, han sagde om statistisk departement. Hvis han med sine bemærkninger ville antyde eller mene, at der på regeringens foranledning af statistisk departement er foretaget nogen som helst ændringer i den hidtidige opgørelsesmetode vedrørende investeringsforhold, engrosprisindeksen eller noget som helst andet, er det en misforståelse. Regeringen har ikke på noget punkt, ikke i nogen henseende, hverken med an-

[Stats- og udenrigsministeren.]

tydninger eller henvendelser, foranlediget noget sådant.

Det ærede medlems udtalelser om markedsplanerne skal jeg ikke knytte bemærkninger til. Jeg mener, at regeringens stilling er klart tilkendegivet i de betragtninger, jeg på regeringens vegne gjorde gældende i formiddags.

Jeg vil takke det ærede medlem for det, han sagde om forsvarsområdet. Jeg gjorde i formiddags en række betragtninger gældende. Jeg sagde, at hvis det ærede medlem ikke mente, at min fremstilling var rigtig, havde han al anledning til at korrigere den i sin replik, og jeg er glad for, at det ærede medlem ikke gjorde det. Jeg var på forhånd klar over, at det heller ikke lod sig gøre, og jeg er taknemlig for, at min, som jeg selv synes, saglige fremstilling er holdbar, og det uanset hvad det ærede medlem hr. Poul Møller må mene om denne fremstilling i øvrigt.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Erik Eriksen, at det, jeg beklagede mig over i formiddags, eller skal vi sige angreb det ærede medlem for, var, at han havde sagt, at jeg havde foranlediget, at regeringen på visse områder havde været aktiv over for arbejdsgiverne for at få dem til at yde større indrømmelser. Denne fremstilling er ikke rigtig, det sagde jeg i formiddags. Og når det ærede medlem taler om, at jeg har „handlet“ med arbejdsgiverne, som han kalder det, må jeg sige, at det er ej heller rigtigt. Jeg har haft en henvendelse fra forligsmanden i landbrugets arbejdsforhandlinger, der har bedt mig om at tale med parterne. Parterne har været enige om det, de har forebragt mig af, hvad de skønnede var nødvendigt og rigtigt at gøre. Det vil sige, at de foranstaltninger, der er gennemført for landbrugets vedkommende, har ikke blot landbruget bag sig, men også arbejderne, og det må være noget væsentligt. Jeg har ikke indladt mig på at diskutere det ene og det andet krav stillet fra arbejderne side eller at imødegå krav fra arbejdsgiverne. Intet af disse krav har jeg blandet mig i. Jeg håber, at mine formuleringer er så klare, at der ikke kan opstå nogen som helst misforståelse derom, det lægger jeg vægt på.

Naturligvis bestrider jeg ikke, at det

ærede medlem hr. Erik Eriksen — jeg har for resten ikke villet indlade mig på det — har nær forbindelse med den jævne arbejder. Det har vel de fleste af os her. Det hænder endda for nogle af os, at vi også har nær forbindelse med bønder i den ene og den anden situation. Det kan være forskelligt for os, hvor nær vi kommer ind på livet af de forskellige befolkningsgrupper i de enkelte sager. Jeg kan kun glæde mig over, at det ærede medlem har en nær forbindelse med den jævne arbejder. Jeg går ud fra, at han ikke har villet sige, at vi andre ikke har det, for det har vi jo. Lad os glæde os over, at både det ærede medlem hr. Erik Eriksen og jeg og også andre har udmærket kontakt med den jævne befolkning og deres fornemmelser; det er meget vigtigt.

Jeg må indrømme, at det ærede medlem skuffede mig, da han talte om, hvad det var for en helhedsløsning, venstre ville have. Hvad blev der af den helhedsløsning? Der blev en skattenedsættelse og en pristalsændring. Hvad er det, der kan kaldes en helhedsløsning i den forbindelse? Den helhedsløsning, der er gennemført, er, at der er arbejdsfred i 3 år, at landbrugets øjeblikkelige vanskeligheder på bestemte punkter er afhjulpet, at der er god stemning mellem befolkningsgrupperne, at der er en fornuftig valutastilling, og at statens hele finansielle situation er rimelig. Det er en helhedsløsning. Om der så kan puttes detaljer ind fra det ene eller det andet parti, som man har ment yderligere skulle klares, er en anden side af sagen, men jeg vover den påstand, at helhedsløsningen har været selve bestræbelsen for regeringens virksomhed, og jeg synes, man har lov til at sige, at den også fremtræder i en rimelig udstrækning gennem det arbejde, som er gjort i den forløbne tid.

Jeg skal ikke gøre flere bemærkninger til det ærede medlem hr. Erik Eriksen, hvis udtalelser om statens træk på nationalbanken jeg ikke yderligere skal kommentere; det har jeg gjort i formiddags. Jeg har ikke sagt, at det er tilfredsstillende, at vi har en dårlig stilling, som det ærede medlem ville antyde. Jeg har sagt, at det må betragtes som tilfredsstillende ud fra de oplysninger, jeg i øvrigt har om, hvad anledningen var til de bevægelser, som fandt sted.

[Stats- og udenrigsministeren.]

Til det ærede medlem hr. Poul Møller må jeg først sige, at jeg ikke i formiddags kommenterede de udtalelser, det ærede medlem fremsatte vedrørende det nordiske spørgsmål. Det vil jeg gerne gøre, fordi det forekommer mig, at det ærede medlems bemærkninger herom var af interesse. Jeg er enig i, at begivenhederne ude i Europa i høj grad kalder på det nærmest mulige økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande. Det er meget tænkeligt, at den kommende tid på særlig måde vil understrege, hvilken betydning det vil have, at de nordiske lande kan fremtræde samlet med den vægt, som det samlede nordiske marked har over for landene både i vest og syd. Det skal nu vise sig, i hvilken grad det vil være muligt at nå frem til en fælles linje mellem de nordiske lande, og regeringen og jeg er enige om, at forhandlinger herom bør fremmes mest muligt. Der vil allerede den 30. juni finde et møde sted her i København mellem de nordiske samarbejdsministre, og jeg håber, at det kan bringe dette arbejde et stykke videre frem. Jeg er glad for, at det ærede medlem med sine udtalelser gav et positivt bidrag til belysning af denne side af vort væsentlige politiske interesseområde.

Til det ærede medlem hr. Poul Møller skal jeg ellers ikke gøre ret mange bemærkninger. Jeg har i formiddags sagt om forsvaret, hvad jeg ville sige, og jeg har ikke spor lyst til at gå ind i en detaljebat herom, der, så vidt jeg kan se, ikke kan gavne så forfærdelig meget. Den kan måske muntre og more, det er muligt, men gavne er det i hvert fald ikke mit indtryk at den kan. Så må det ærede medlem kalde min fremstilling for rund eller bred eller blød, eller hvad det ærede medlem overhovedet har lyst til at betegne den som; den side af sagen afhænger af mennesket, temperamentet og indstillingen, de diplomatiske lyster, eller hvad man nu skal kalde disse forskellige forhold. Om selve sagen har jeg altså i formiddags sagt, hvad jeg ville sige, og det afgørende for mig er nu, at man arbejder videre i forsvarsudvalget og søger at nå frem til en udformning, der kan samle.

Skal vi nu ikke være enige om — og det vil jeg også gerne sige til det ærede medlem hr. Poul Møller — at det ikke er vanskeligt for det ærede medlem at pege på besværlig-

heder, som regeringen må have på dette punkt, for det er jo indlysende, at der er besværligheder, som skal overvindes, og jeg har ikke spor lyst til at lave nogen som helst kunster omkring dette spørgsmål. Men disse besværligheder vil under alle omstændigheder ligge i dette høje ting. — se ikke bort derfra. Fortæl mig ikke, at partiet venstre uden videre accepterer et konservativt syn på forsvaret. Fortæl ikke mig, og fortæl ikke nogen, at partiet venstre og det konservative folkeparti alene i denne sal kan lave en løsning. Fortæl mig allermindst, at nogen i denne sal kan forestille sig, at de store centrale politiske spørgsmål i dette land og i denne sal kan løses uden sammenhæng med den almindelige politiske situation og de almindelige politiske konstellationer, som findes her i landet. Hvis vi går ud fra et realistisk grundsynspunkt på disse områder, kan vi vel finde hinanden, men ikke hvis det blot går ud på, at vi skal drille hinanden. Det er jo let, navnlig på dette punkt, selv om jeg nok tror, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen vil have vestkysten i tankerne — ikke bladet, men landsdelen — og vil være en lille smule forsigtig med at marchere så voldsomt frem, som det ærede medlem hr. Poul Møller var tilbøjelig til i sin tale.

Om arbejdssituationen skal jeg heller ikke gøre flere bemærkninger til det ærede medlem. Jeg har allerede sagt min mening herom. Derimod vil jeg rigtignok gerne sige, at det skuffede mig lidt, at det ærede medlem ville gå så vidt at sige, at når udvalgsarbejdet herinde var gået lidt langsomt — det var i forbindelse med de almindelige betragtninger om folketingets og regeringens arbejde — så måtte ansvaret derfor, i hvert fald hovedsagelig, placeres hos de socialdemokratiske formænd for udvalgene. Det ærede medlem er en flittig deltager i udvalgsarbejdet her i folketinget. Det ærede medlem ved godt, at formanden for et udvalg kan gøre meget for at presse et udvalgsarbejde hastigt igennem, men så vil forskellige Lorentzen'er stå op her i salen og tale om den meningsløse behandling af oppositionen, og oppositionen vil gang på gang forlange, at der skal gå god tid, inden et arbejde gøres færdigt. Endvidere er der vel i alle partier hos mange medlemmer en tilbøjelighed til ikke at ville have for mange møder og navnlig ikke

[Stats- og udenrigsministeren.]

møder, der generer på tidspunkter, hvor man har andet at gøre end arbejdet herinde. Lad os bare gribe i vor egen barm, så vil vi finde ud af, at det er lidt svært at placere ansvaret et ganske bestemt sted. Saglige anliggender bør vi diskutere og diskutere nøgternt, men vær lidt varsom med blot at smide ansvaret i hovedet på en ganske bestemt kategori.

Ja, det er i hovedsagen de bemærkninger, jeg har at gøre som en kort kommentar til det, der her er fremført. Det er da klart, at den opposition, der sidste år var, jeg kan vel nok sige meget bitter over udfaldet af folketingsvalget i henseende til regeringsdannelsen, og som derfor har ført en skarp oppositionspolitik i den første periode, også måtte søge at følge denne politik op denne gang — det er vel oppositionens opgave. Det må være regeringens ret at give udtryk for, at den finder, at dens arbejde har været forstandigt og sagligt og har ført til resultater. Man kan skælde os ud for meget, men det forløbne års arbejde har givet så store og gode resultater, at vi på tværs af regerings- og oppositionsbankene skulle kunne enes om, at det nu er ganske godt for landet, at vi har ro i 3 år, at vi har en bedre økonomisk situation, end vi har haft længe, og at gode lovforanstaltninger, gennemgående med tilslutning fra alle partier her i tinget, er gennemført. Kan vi fortsætte med det, synes jeg, at vi kan imødesee fremtidige møder her i salen med ro og

tage de politiske og principielle diskussioner, der skal til. Men det er nu engang arbejdet og resultaterne, der tæller.

Finansministeren (Kampmann): Det er jo tillægsbevillingslovforslaget, vi behandler i dag, og det er vel derfor rimeligt, at jeg afslutter debatten med at takke finansudvalget, fordi det enstemmigt har indstillet lovforslaget til vedtagelse.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg takker den højtærede finansminister, fordi han mindede mig om, at jeg skulle sige, at vi med samme begrundelse som tidligere år agter at stemme imod forslag til lov om tillægsbevilling.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget

vedtoges med 131 stemmer mod 4.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Hvis det skulle blive nødvendigt at afholde møde, inden det nye folketingsår begynder, vil meddelelse tilgå medlemmerne gennem folketingets bureau.

Mødet hævet kl. 16¹⁵.

5363

5364